

4° Jus
530^a / 22

Bu - R 2385

AD BIBL.
UNIVERS.
MONAC.

ASSISTENTE DEO
DISPUTATIO JURIDICA

DE
INDICIS

Cui annectitur
QUESTIO DE PROBA PER AQUAM
FRIGIDAM SAGARUM

von der Wasser-Prob der Eeren.

Suffragio Magnifici Jctorum Ordinis
IN ILLUSTRIS SALAM ACADEMIA
SUE PRÆSIDIO

DN. GEORGI ADAMI Scyben

Hæreditarii Jctis / Jctis & Antecessoris celeberrimi,
Facultatis Juridicæ Senioris & h. tempore Decani spectatissimi,
Curie Provincialis & Scabinatus Assessoris gravissimi, Do-
mini Patroni atq; Promotoris sui omni obser-

vantia cultu venerandi
publicè proposita

IOHANNES CHRISTOPHORO
NEHRINGIO, Pfullendorf. Thuring.

Notar. Publ. Cæsar.
In Auditorio Jctorum,
10° Martii et Aprilis
Horis consuetis.

TYRIS JOHANNIS JACOBI BAUHOFFERI.
ANNO M DC LXVI.

SERENISSIMO AC CELSISSIMO
 PRINCIPI ATQUE DOMINO
 DOMINO

ERNESTO
 DUCI SAXONIÆ, JULIÆ CLIVIÆ AC MONTIUM, COMITI PROVINCIALITHURINGIÆ, MARCHIONI MISNIÆ,
 PRINCIPI COMITATUS HENNEBERGICI,
 COMITI MARCÆ ET RAVENSBURGI, DYNASTÆ RAVENSTEINII.

Principi ac Domino meo clementissimo

Hanc Disputationem

Submissa mente

D. D.

V. Serenitatis

Subiectissimus Client.

Joh. Christophorus Nehringius Pfullend. Thuring.
 AUTOR.

IN NOMINE DOMINI
 JESU CHRISTI.
 Præliminaria.

AD. HOC. GENTILIS. MOR.

d conservationem Reipublicæ bene constitutæ Politici inter alia etiam requirunt, ut Justitia ab Imperantibus & Magistratibus contra delinquentes rectè exerceatur, & Divus Augustinus lib. 4. de Civit. Dei. c. 4. dicit, quod Regnum remotâ illâ Justitiâ nihil aliud sit quam Latrocinium Dn. Carpzov. de Leg. Reg. cap. 9. n. 4. ac sanè meritò ; Nisi enim parata erroribus

flagra, blasphemis forcipes, perjuris equulei, veneficis ignes, homicidis gladii, furibus patibula, seditiosis carcer essent, plures in Civitate fures & improbi, quam in Sylvis Bestiæ forent. Anton. de Guevara in Horolog. Princip. lib. 3. c. 1. n. 146. Quod & Jus civile requirit. Nam hoc vult Julianus in L. 51. §. 2. ad L. Aquil. & Paulus in t. 4. §. 2. ff. de noxal. action. ne maneant delicta impunita, cum hoc Reipublicæ interfit, l. 13. in pr. ff. de Offic. Præsid. & quando facinorosi dimittuntur impuniti, contaminantur Lætitia & gaudia hominum. l. 3. C. de episcop. audient. Imò Sacra Scriptura Magistratum hoc docet. Gen. 9. v. 6. Exod. 22. Rom. 13. Et Deus ipsemet ad Vindictam exurgit, si Magistratus in poenis irrogandis negligens est, & sæpe ob unius delictum in universum irascitur populum, uti ex multis locis S. Scripturæ deducit Carpzov. in prax. Crim. p. 3. quest. 101. n. 8. & 15. Homines autem ita sunt comparati, ut suâ sponte fermè nullum scelus confiteantur. Joan. Avenarius in Num. Polit. questionum Sesquicent. quest. 98. p. 179. in fin. & licet unum vel alterum spontè confiteantur Scelus, illa confessio tamen ita est comparata, ut isti fides non adhibenda & per testes sive alia facta & Suspiciones contrariû probatum; Ideò multi inventi sunt modi, negan-

tem ad confessionem perducere; & in delictis gravibus & corporis
 poenam affligentibus à Majoribus introducta sunt Tormenta, ut
 per illa veritas exquiratur. Cic. in part. orat. Paul. lib. 5. tit. 14. &
 16. Magnif. Dn. D. Richt. Patronus atque Promotor meus semper
 colendus, part. 6. Conf. 31. q. 7. quem morem Athenienses & Rhodii
 sequuti sunt. Wefenb. in Paratit. ad Tit. de Quæst. n. 2. & per multos an-
 nos pro more antiquissimo omnium fere bene institutorum Popu-
 lorum, imò non immeritò pro Jure & Lege quorundam gentium habe-
 tur. Wefenb. d. l. n. 3. 4. Verum sciendum, quod Tormenta non
 statim ab initio Inquisitionis adhibenda sunt, sed cautè proceden-
 dum ad Tormenta seu torturam. Joann. Gualterius Chron. Chronisor.
 polit. lib. 7. in Chronolog. anno 1459. Recess. Wormat. 1521. §. und
 nachdem 16. Melchior Böldast von confiscat. der Heyn Gächel s.
 4. lit. K. p. 105. & 108. & quidem eam ob causam, quia tortura est
 res dura, corporibusque hominum admodum obnoxia, & quando-
 que lethalis. Zang. de quæst. & tort. c. 1. n. 1. & Carpzov. part. 3.
 quæst. 117. n. 3. Brunneman. in Processu crim. Cap. 8. Sect. 5. n. 4. & quia
 torturæ non semper fides habenda; Etenim res est fragilis & pericu-
 losa, & quæ veritatem fallit. Nam plerique patientiâ seu du-
 ritiâ tormentorum ita tormenta contemnunt, ut exprimi eis veri-
 tas nullo modo possit. Vid. Exemplum apud Goehauf. in Process.
 crim. contra Sagas Tit. 2. p. 67. 68. Alii tanta sunt impatientia, ut
 quodvis mentiri, quam pati tormenta velint; ita fit, ut etiam vario
 modo fateantur, ut non tantum se, sed etiam alios comminentur,
 sunt verba Jcti in L. 1. §. 23. ff. de quæstion. & sæpè hoc modo inno-
 centes torquantur August. de Civ. Dei. lib. 19. c. 6. Althus. in Dialectolog.
 J. C. lib. 3. c. 39. n. 10. p. 722. fac. 2. Exempla etiam multa prostant, quòd
 illi, propter delicta confessâ supplicio affecti fuerint, quæ nunquam
 commiserunt. Referam saltim unum atque alterum Exemplum:
 In Archi Episcopatu Bremensi Castello **Tegenhausen** vidua adhuc ju-
 vencula cohabitabat filio suo, in matrimonio jam viventi. Hac cum a-
 liquoties cum filii sui Servo domestico convivesceret, filiusque eam instanter,
 sed frustra admoneret, ut ab isto scelere desisteret: Rediit aliquando filius ex
 templo domum, cum cum servo vidisset, ex cubiculo, ubi cum matre fuerat,
 aufugit; In Fuga cum dominus persequitur, & flagello pileum servi de ca-
 pite illius dejicit, & servum elapsus, & in Milliaribus à pago isto distanti-
 bus.

bus alteri domino famulatur; Cum autem parentes servi filium quærerent,
 & Dominum propterea alloquerentur, hic rem gestam ordine cum omnibus
 circumstantiis narravit, addendo, pileum ipsum quidem adesse, ubi vero jam
 locorum filius vivat, se ignorare. Hoc responso pater non contentus, eum
 propter suspicionem amissipilei, apud Judicem homicidii accusat. Judex
 illicò absque ulteriori inquisitione statim Dominum innocentem torturæ
 subjicit, ubi præ nimio dolore & cruciatu fatetur, se servum interfecisse, &
 cadaver in Visurgim præter fluentem conjecisse; quam ob causam ad locum
 supplicii ductus & sub manibus Carnificis mortuus est, tandem Servus & pa-
 rens deprehensi, poenas vicissim meritas dederunt. Quam & aliam histo-
 riam de Marito, uxore & liberis refert M. Samuel Meigerus de Pa-
 nurgia Lamiar. lib. 2. c. 12.

Porro, In Civitate N. superiori Germania, cum duo Adole-
 scentes, Opifices; peregrè proficiscerentur, redit unus brevi domum cum alte-
 rius vestitu, invicem permutato, Parentes & Amici absentis statim ex mu-
 tatione vestium, à redeunte interceptum colligentes, illum apud ejus loci Ju-
 dicem homicidii accusant. Hic statim accusatum absque ulteriori inqui-
 sitione in custodiam conjicit. Et cum factum accusatus constanter nega-
 ret, torturæ subjicitur, ubi præ nimio cruciatu se, socium interfecisse, vesti-
 menta ejus abstulisse, suaque in hospitio consumpsisse confitetur; quare tan-
 dem Rota imponitur. Præteritū aliquot diebus socium Itineris saluum & in-
 columis advenit. In hujus perpetuam rei memoriam & iniquissima con-
 demnationis signum, ibidem in Templo effigies hominis rota impressi saxo
 incisa est, quæ in hodiernum usque diem conspicitur. vid. Johann. Georg.
 Gödelm. in Tract. de Magu lib. 3. c. 10. n. 7. 8. & Goehauf. in Decis.
 Quæst. crim. quæst. 10. p. 193. 194. 195. & simile Exemplum refert
 Valer. Max. l. 8. c. 4. de quæstion. addatur & Scheplitz in Prompt. Jur.
 Civ. & feud. tit. 14. §. 4. n. 3. p. 698. Sed sat de Exemplis, qui plura
 desiderat videat d. Autor. Goedelm. dict. & aliis locis. Lauterbeck in
 seinem Regentenbuch / & Büttnerum in Epit. Histor. fol. 256. b.
 Idè observandum, quòd sine Indiciis legitimis, fidedignis suspi-
 cionibus & datæ rationibus Judex neque ad capturam procedere
 possit. Angel. Aretin. in Tract. Maleficior. in Verbo: **Fama Publica**,
 neque ad Torturam prius procedendum, antequam probationes
 adsint clarissimæ luceque meridiana clariores l. 25. C. de Probat. c.

sciunt cuncti 2. quest. 8. concordat Constit. crim. art. 20. ha verba :
**Wo nicht zuvor redliche Anzeigeung der Missethat / dar-
nach man fragen wolt / vorhanden und beweiff würde /
soll niemand gefragt werden.** Imò Indicius gravatus Inquisitus
esse debet, & ut Ulpianus loquitur, argumentis penè convictus l. 1. §. 1.
l. 1. §. 1. l. 20. §. fin. ff. de quest. Et quidem requiruntur Indicia urgentia
& apta ad plenè persuadendum animum Judicis, ita ut Judex quasi
certus sit de delinquente, & ut nil ipsi desit, quàm rei confessio.
Mynsing. 6. observ. 97. n. 4. & 5. Goedelmann. d. tract. lib. 3. Cap. 10.
n. 12. Et torto non præcedentibus legitimis Indiciis, licet
delictum confessus sit, nihil præjudicat etiam si in ea confessione
deinceps perseveraret & millies judicialiter, ratificaret, l. pen. &
ibi Bartol. ff. de quest. Jacob Schultes in Loc. com. voc. **condemnatio.**
n. 3. p. 238. Roll. à Valle Conf. 31. n. 8. & 11. Mynsing. observ. cont.
5. observ. 23. Gometz. tom. 3. var. Resolnt. cap. 13. n. 25. ubi hanc sen-
tentiam communem dicit, nec ab illa recedendum esse in judicando
& consulendo. Zang. d. tr. c. 2. n. 5. Damhoud. in pract. rer. crim. cap.
54. n. 28. vel deinceps nova supervenirent Indicia. Moller. libr. 2. se-
mestr. c. 25. n. 2. ideò Damhoud. d. l. n. 29. asserit, esse de substantia
quæstionis, ut Legitima præcedant indicia. Cum quibus concor-
dat d. art. 20. in verb. und ob auch gleichwohl aus der Marter die Missethat
bekandt würde / so sol doch der nicht geglaubet / noch iemand dar-
auf verurtheilet werden / wo nicht zuvor redliche Anzeigeung vorhan-
den. addatur Scheplitz in d. prompt. Jur. Civ. & Feud. t. 44. §. 1. n.
2. p. 691. & 692. tam in criminibus exceptis quàm non exceptis. Fa-
rin. de Indic. & Tortur. quest. 37. n. 79. 80. 81. & 82. Mascard. de prob.
vol. 3. concl. 1385. n. 4. Goehausen in d. Process. t. 2. in explicat. Lit. E.

Antequam Indicia ipsa aggrediamur, lubet Vocabulum Indicii
explanare. Derivatur autem hoc Vocabulum à voce Index: unde
& dicitur Index, qui aliquid indicat, & accusat, & Indicires dicuntur,
à quibus crimina nunciantur & ad Magistratus deferuntur, l. 1. §. 3.
§. 4. vers. item qui ff. d. Sicar. & l. 6. §. nuntiatores ad Scam tur-
pill. Vocabulum Indicii autem variis modis accipitur (1.) accipitur
pro ipso delationis actu, l. 2. §. 24. vers. initium ff. de Orig. Jur. leg. 1. ff.
ad L. Cornel. de Sicar. l. 48. §. 1. ff. de furt. (2.) pro præmio indicis; Ita u-
titur hoc vocabulo Ulpianus in l. 4. §. 4. ff. de condit. ob turpem cau-
sam: Si tibi, inquit: Indiciam dederò, ut fugitivum meum indices, vel
furem

furem verum meam, non poterit repeti quod datum est. Et paulò post
sed si ipse fur Indiciam à me accepit &c.

Sed in præsentì hoc vocabulum fumimus pro ipso ar-
gumento, quò aliquid ostenditur, l. 1. C. de testibus l. 19. C. de R.
V. l. 30. de Eviction. & l. 10. C. arbitr. tutel. ita, ut idem significet, ac
redliches Wahrzeichen; art. 18. & 22. Constit. crim. Signum
quod à Latinis Indicium appellatur. Menoch. de arbitr. jud. quest. l. 2.
cent. 3. cas. 270. n. 7. & l. 1. præf. quest. 7. n. 32. Vestigium & Nota.
Menoch. d. l. n. 33. usq. 40. Suspicio Arwohn. L. ult. de question. (quam
non differre ab Indicio dicit Corneus Conf. 101. n. 18. lib. 2. Menoch.
de præf. lib. 1. q. 7. n. 18.) præsumptiones Vermuthungen / Bewe-
sungen. l. 25. C. de probat. constit. crim. art. 20. Conjectura.
Bald. in l. non hoc C. unde legitimi, & in rubr. C. de probat. n. 4. Idem in
l. 2. pr. ff. de excusation. tur. qui dicit Conjecturam & Indicium esse
Synonyma. Et licet hæc vocabula in quibusdam aliàs inter se dif-
ferant, tamen in materia torturæ conveniunt art. 19. in Verb. Wo
wir nachmals &c. vid. Carpzov. in prax. Crim. part. 3. quest. 120. n. 7.
Vid. m. de aliquibus his Significatibus Magnif. Dn. D. Tabor. in Di-
sp. de Indiciis ad art. 19. §. 1. 3. 4. Ex quibus facile describi potest
Indicium. Describimus verò fermè eum d. Dno. Tabor. d. l. n. 5. il-
lud hunc in modum: Indicium est argumentum idoneum
faciens ad fidem, per quod aliquid factum esse com-
probat.

Dividuntur autem à Doctoribus Indicia variis modis (1.) in
communia, quæ subdividuntur in remota vel propinqua & certa, &
propria: vid. Dn. Carpzov. p. 3. quest. 120. 123. & seqq. & Ma-
gnif. Dn. Præf. in Syntagmate J. Civ. Exerc. 49. th. 100. aliique. (2.)
in Indicia quæ pertinent ad Torturam & quæ ad Capturam. de
hac divis. vid. supra pag. præf. & aliquòmodò Magnif. Dn. D. Rich-
ter p. 2. decis. 91. n. 12. & 13. Sed in præsentì brevitatis causa Indicia di-
vidimus tantum in illa (1.) quæ omnibus delictis communia, & (2.) in
illa quæ quibusdam delictis simul communia, & (3.) quæ cujusdam
delicti propria sunt. Indicabimus autem in pertractatione cujuslibet

libet indicii an illud & quomodo sit remotum, propinquum, sive certum, an ad torturam sive etiam capturam sufficiat.

De omnibus autem Indiciis & in specie, quæ ad torturam pertinent, sciendum quod regularitur ad minimum duo testes requirantur, si aliquid probare debent Zang. *d. tract. c. 2. n. 10.* Dico regulariter; Sunt & casus, in quibus unus testis sufficit, de his vid. Dn. Carpov. *p. 3. quest. 123. n. 43. usq. 60.*

Absolutis nunc Præliminaribus transgredimur ad ipsam tractionem Indiciorum, & ponimus

CAPUT PRIMUM

De Indiciis, quæ in omnibus delictis, communia sunt.

I. DE FAMA.

FAMÆ vocabulum æquivocum est, & sæpè in bonam sæpeque etiam in malam partem accipitur Schinob. *Disp. Pand. 3. th 8.* Unde etiam Vocabulum *famosus* æquivocum est, sic Plin. *lib. 9. Epist. 13.* habet, *famosissimus Exercitus* & Tacitus *5. Histor. in pr. Hierosolyma Urbis famosa*, ubi vox hæc in partem bonam accipitur. Sed tamen hodiè frequentius vocabulò Fama in malam partem utimur. Nobil. Dn. D. Bechm. Patronus atque Præceptor meus colendus in *Lection. publ. ad d. Disp. & th. Schnobelii*, ita ut illa vox denotet idem als ein böser Name / beruff / böß Gerücht oder Geschrey. Hinc quaritur, an fama in malam partem accepta Indicium ad torturam faciat. Et Resp. affirmative, in primis si alia concurrunt adminicula. Ad accusandum enim crimen secundum *art. 44.* Const. crim. fama requiritur, in verbis: und dieselbige Person dessen sonst auch berichtet. Göhauf. in *dd. questionibus quest. 11. p. 102.* & Scabinatus & Facultates Juridicas, antequam ob defectum urgentium Indiciorum torturam decernerent, sæpè inter locutos fuisse testatur Dn. Carpov. *d. p. 3. quest. crim. 120. n. 19.* Daß man sich zuvor mit Stets erkundige wes Lebens und Wandels Inquisit sey, wie Er sich jederzeit verhalten / und ob Er der articulirten Verbechtung wegen richtig

tig sey oder nicht. Ideò illam famam Indicium licet non propinquum tamen remotum facere ad torturam necesse est, Magnif. Dn. D. Richter / *part. 6. conf. 31. n. 4.* Imò scribit Bartol. *Conf. 91.* famam vehementem sufficiens ad Torturam Indicium esse, etiam absque aliis adminiculis. Quem sequitur Brunus in *Tract. de Judic. p. 1. Quest. 3. n. 32.* & Menoch. *de presump. quest. 89. lib. 1. n. 34.* dicit: famam solum in Criminibus quæ difficilis sunt probationis sine aliis adminiculis Indicium ad torturam facere, cum quo consentiunt Göhauf. in *d. Process. Tit. 2. p. 194.* Marf. *Conf. 7. n. 22.* cum similibus. Mascard. *de prob. concl. 1392. n. 14.* Roman. *Conf. 76. sub. n. 5. vers. 3.* Jacob Schultes in *locis comm. voce Fama. n. 3. p. 465.* Sed, ut Fama mala contra Inquisitum probet, & Indicium ad torturam faciat, Dd. inter alia requirunt (1) ut testes deponant, se publicè i. e. publicâ voce audivisse à pluribus & majori parte populi ejus loci, in quo spargitur fama. Phil. Dec. *Conf. 37. n. 10.* & ibi Carol. Molineus. in *verb. publicè.* Roll. à Valle, *Conf. 54. n. 17.* Carpz. *p. 3. quest. 120. n. 22.* (2) ut personas indicent aliquot, à quibus acceperint famam. Jul. Clar. in *pract. crim. quest. 6. n. 16.* Carpov. *d. l.* de eo etiam si interrogati non sint, ut sc. expressò Autoris nomine sciri possit, an ortum à fide dignis & honestis fama habeat, quod omninò necessarium est. *c. cum oporteat. X. de accusat.* quodquè requisitum propter Constitutionem crim. *art. 25.* manifestum esse debet. (3) ut causam indicent ortæ famæ, etiam si non sint interrogati de ea, eaque ratio & causa debet per se concludere & ita probabilis & efficax esse, ut eâ populus ad credendum Jure compelli poterit. Angel. in *Tr. de Malef. in verb. fama publ.* & quando nullam causam probabilem indicare possunt, probari fama non potest Bartol. in *L. de minore §. plurimum. n. 21. ff. de quest.* (4) ut tempus famæ describant, (hoc enim requisitum præcipuum famæ est,) & famam ante causam inchoatam & ante inquisitionem ceptam extitisse, in articulis proponant. Ernest. Cothm. *Resp. 12. n. 167.* Et teste super fama deponente non dicente tempus ortæ famæ, præsumitur orta post litem. Gilhaus. in *arb. Jud. crim. cap. 6. p. 5. n. 127.* (5) ut fama non ab inimicis oriatur; *Famam enim inimici non ita ut nata est ferunt.* Plaut. in *Perf.* & Gothofr. à Baro in *pract. & theoret. crim. §. inquisitio 1. n. 23.* dicit, famam ex denunciatione & diffamatione inimici orientem & initium sumentem non procedere, quod & vult P. H. D. *art. 25.* in

verb. doch soll solcher Leumuth nicht von Gelüben oder leichtfertigen Leuten kommen. *c. qualiter & quando. de accusat. Gödelm. d. Trakt. l. 3. c. 3. n. 8. p. 16. Carpzov. d. quest. 120. n. 25.* qui alios textus & Authores allegat. (6.) ut reus sit homo infimæ fortis ac levis persona *art. 25.* Ob der verdachte eine solche verwegene oder leichtfertige Person vom bösem Leumuth und Gerüchte sey ic. *Carpzov. d. l. n. 24.* unde de tali indicio ferme in omnibus Indiciis solet interrogari *vid. infra.* (7.) Ut non sit inchoata, post incarcerationem. *Carpzov. d. l. n. 21.* ideo etiam non valet illa fama, quæ orta est post incarcerationem vel accusationem à Complicibus. *Goehausen in d. Process. Tit. 2. in conclus. p. 104. & 105.* (8.) ut talis diffamatio quæ ex mala fama oritur sit in eodem genere delicti, nec sufficeret de aliis diversis criminibus reum esse diffamatum. *Schultz. in loc. comm. Verbo Tortura n. 1.* ubi multos Authores allegat.

II. DE FUGA.

Fuga est timidi & nocentis, quia impius fugit nemine persequente, dicitur *Prov. 28.* & fugientem accusat, & in suspicionem sceleris adducit, adeoque & Indicium ad Torturam facit. *Zang. d. tr. c. 2. n. 86.* concordat etiam *P. H. D. art. 25. §. ult.* quod verum quidem est, sed non semper. Fugerunt enim Abraham, Loth, Propheta & Apostoli. *Math. 10. v. 23. & c.* Igitur, ut sciamus, an fuga & quando Indicium ad Torturam faciat, necessarium esse judicavimus, sententias Doctorum inspicere. Distingvunt enim quidam (inter quos est *Gödelm. d. l. 3. c. 10. n. 25.*) inter fugam, quæ fit ante accusationem & inquisitionem, & eam quæ post accusationem & inquisitionem fit. Primo casu dicunt, quod Indicium ad torturam faciat, quoniam ob talem fugam de conscientia sceleris suspecta illa persona fugitiva efficiatur, (e. g. quando venefica pollicetur curationem afflicto & postea re infecta aufugit. *cap. 25. P. H. D. vers. zum siebenden / so iemand etner Mißthat halben stüchtig würde: Gödelm. d. l. 3. c. 10. n. 14.*) præsertim si aliæ circumstantiæ concurrant. *Jason in l. 37. n. 168. ff. de jur. jur. & Prosper Farinac. in præx. crim. lib. 5. quest. 48. ni 1. & si homo fugitivus sit homo nihili & improbatæ vitæ. Bart. in l. 5. n. 5. ff. de quaest. crim. Altero casu respondent, quod nullum Indicium.*

dicimur ad torturam faciat, quia nemo teneatur, se periculo exponere & ex carcere suam innocentiam probare, & fatuus dicatur is, qui potius ex carcere causam dicere, quam extra custodiam innocentiam suam probare malit. Cothm. Vol. 1. Respons. 12. n. 190. & seqq. & ita Demosth. sua in Epist. 2. de suo reditu se excusat.

Alii aliter distingvunt: *vidi Dn. Carpzov. p. 3. quest. crim. 120. n. 62. & Goehaus. in d. Process. Tit. 2. in conclus. p. 106. & 107.*

Sanè hæ distinctiones, inprimis prior, non contemnenda. Interim tamen fieri potest, quod per circumstantias etiam talis fuga excusari possit, quæ ante inquisitionem facta; Circumstantiæ enim variant rem, & secundum eas Judicem judicare oportet; *l. 16. §. 1. ff. de penis*, ubi septem numerantur circumstantiæ, quod & confirmat *Qail. 2. Observ. 109.* qui sic asserit: *nullum indicium ad torturam facit illa fuga, quæ etiam ante inquisitionem facta est, si modò subest justus timor, vel suspicio vehemens futura inquisitionis vel accusationis; quem sequitur Dn. Carpz. d. quest. 120. n. 67. & 68.* & Indicium causatum fuga purgari personali comparitione, dicit *Corneus vol. 2. Conf. 58. n. 20.* Quam ob causam putamus, cum *Farin. quest. crim. 50. n. 14 & per tot.* aliisque Authoribus, arbitrio judicis esse committendum, quando & quale Indicium pro ratione circumstantiarum & personarum, ex fuga oritur. *arg. l. 3. §. 2. ff. de testibus.*

III. DE CONFESIONE.

Confessionem regulariter sequitur necessariò condemnatio; Sed confessio hïc diversimodè accipitur: (1.) pro Confessione judiciali (2.) pro Confessione extrajudiciali & (3.) pro Confessione coram Sacerdote facta. Primo significatu Confessio iterum variis modis accipitur & coincidit (*) cum illa, quæ quidem est spontanea, sed verò non est similis & (†) cum illa, quæ in tortura facta, postea verò in examine extra locum torturæ negata & (‡) in tortura & post illam repetita, deinde verò negata. De priori acceptio- ne quæritur, An ille, qui aliquod delictum confessus est, & tamen illa confessio verosimilis non videtur, torqueri possit, & hoc modo illa confessio Indicium ad torturam faciat? Ad quam quæstionem decidendam videtur necessarium esse, ut Judex ante omnia inquiret,

*Confessio
judicialis
spontanea.*

an hoc quod delinquens confessus est, verum sit, *L. 5. §. 6. de re milit. l. 22. C. de fals. art. 54. ord. crim. consentit & Devt. 17. 4. & Devt. 19. 18.* de corpore enim delicti constare debet, aliàs confessioni in illa causa in qua est necessarium, non fides habenda *l. 1. §. 4. 17. & 27. ff. de question.* delinquentem etiam de circumstantiis super articulos inquisitionales examinet & interroget. *art. 48.* quomodo factum sit? annon socios habuerit? cujus instinctu hoc fecerit? annon alia delicta perpetraverit? Et si de falsitate confessionis constat, & de novo delicto aliqua suspicio adest, reus de hoc potest interrogari. Menoch. *cas. 523. n. 1. & seqq. Clar. quest. 64. §. fin. Althuf. in Dicoeolog. l. 3. c. 40. n. ult. Dn. Carpzov. in 7prud. Eccles. l. 3. tit. 4. def. 49. n. 9. & in pract. crim. p. 3. quest. 124. n. 57.* & quando reus qui prius confessus est delictum, hoc negat, dubium non est, illum torqueri posse, licet in genere aliquod delictum perpetrasse confessus sit. *l. 1. §. si quis ultro 27. ff. de quest. & Gödelmann. d. l. 3. cap. 7. n. 12.* Unde ex dictis Questio illa oritur: an isti, qui confitentur quidem aliquem interfecisse, sed hoc ad corporis sui necessariam defensionem fecisse, credatur, an verò torquendus sit? Respondetur, quod torquendus sit, nisi necessariam defensionem per testes probare possit. Nam neque absolvi potest, quia constat illum cædem patrassè, neque capitaliter damnari, cum ignoretur, quomodo cædes sit facta. Wefenb. in Paratitl. ff. ad L. Corn. de Sicar. n. 22. & nemo ad poenam condemnari potest, nisi pure confessus, aut probationibus luce meridiana clarioribus convictus sit. *l. sciant C. de probat. Gail. de pace publ. l. 1. c. 17. n. 3.* Idèò ad eruendam veritatem torturam decernere posse, tradunt Zang, *d. 11. c. 1. n. 83. in fin. Mascard. de probat. vol. 2. concl. 868. n. 13.* & hoc constitutum est in Constit. Elect. 8. p. 4. vid Dn. Carpzov. p. 3. quest. 122. n. 7. 8. 9. 10. & Dom. Valentini J. U. Doctorandus in Disput. inaugurali, de defensione necessaria. th. ult. Idem ferme judicandum, quando suspecta Infanticidii confitentur se peperisse quidem infantem, sed illum mortuum fuisse, non creditur illi, imprimis si partum in utero clam gestavit, eundemque sine interventu aliarum muliercularum studio sola enixa est, idèò torturæ subjicienda est. & hoc vult *art. 131. in verb. doch so ein Weibesbild ein lebendig gliedmässig Kindlein also heimlich trägt.* addat, Stephan. ad h. art. & in Not. ad art. 36. Carpzov. d. quest. 122. n. 25.

Circa

Circa deceptionem secundæ Confessionis judicialis quaeritur: An ille, qui in tortura confessus est aliquod crimen, in Examine autem, quod fit extra locum torturæ, negat, ulterius torquendus? De hac quaestione inter Delicta constat, ut contra Reum etiam novis non supervenientibus indicibus tortura possit repeti in eo casu, in quo confessus per torturam, & ductus die sequenti ad ratificandum, recusat ratificare, dicens: puto ea, quæ factus sum, esse falsa & sic dixisse dolore tormentorum; isto inquam casu potest iterum torqueri ad perseverandum in confessione. Jul. Clar. *lib. 5. sentent. §. fin. quest. 21. n. 36.* quod & vult O. C. *art. 57.* So der Gefangene der vorbekandten Missethat leugnet, und doch der Argwohn als vorstehet, vor Augen wäre / so soll man Ihn wieder ins Gefängniß führen / und weiter mit peinlicher Frage gegen Ihm handeln. addatur Scheplitz. in promptuar. J. Civ. & Feud. *tit. 44. §. 3. n. 7. pag. 697. & 698.* ubi multos Authores consentientes allegat, & satis novum dicitur supervenire indicium illud, quod resultat ex varietate, & ex sua confessione præcedenti, quæ licet non ratificata, inducit tamen semiplenam probationem. *l. 10. §. 5. & l. 15. ff. de question.* quam conclusionem probavit Marsil. in *prax. crim. §. quoniam. n. 3. vers. & in hac quaestione, & l. repeti. n. 11. & seqq. ff. de question.* addatur etiam Zang. *d. tract. 6. §. n. 77.* ubi aliam hujus conclusionis reddit rationem, quia scilicet, nisi reus nolens ratificare suam confessionem, posset ad id cogi medio torturæ. (stante quò ad condemnandum confessio facta in tormentis non ratificata non sufficiat) raro vel nunquam Rei punirentur, quia fatui essent, si ratificarent, postquam scirent, non ratificando salvos fieri. Exemplum refert Göh. in *d. Process. tit. 4. lit. I. in textu, pag. 188. & seqq. & in Notis lit. K. p. 217. de insigni aliquo Nebulone, qui melius indicabat milles torqueri in Brachiis, quam semel in gula, quia multi reperiantur Chirurghi, qui norint sua in loca reponere & coaptare Brachiorum ossa, nec unus inveniatur qui norit reaptare gulam &c.* & sic furca staret in viduitate, & delicta manerent impunita. Böer. *Decis. 173. n. 19. & 21.* Farin. *quest. 38. n. 91. & seqq. Clar. in pr. crim. §. fin. quest. 12. vers. ulterius quero in pr. Gometz. Var. resolut. tom. 3. c. 13. n. 26.* vide insuper de hac re Herman. Göhaus. in *dict. Process. tit. 4. lit. H. in textu & notis.* & Berlich. in *decis. quest. 63.* Solent autem Scabinatus & Facultates monere Judices, antequàm ad torturam progrediantur, ut In-

Confessio
Judicialis
in tortura
facta, extra locum
torturæ
verò nega-
ta.

quisitum super articulos interrogent, forsan an delinquens sua sponte confiteri velit, hoc autem non existente Inquisitus ulterius Torturæ subijciendus. hæc formula: daß zuörderst Inquisiten beweglich zujuren/daß Er Gott die Ehre geben/wil lieber in der Güte bekennen/als sich martern lassen wolte (quàm regulam ferme de verbo ad verbum Judicibus præscripsit Josua cap. 7. v. 1. & 5. reg. 20. Achanum sic hortantem: Mein Sohn / gieb dem HErrn dem Gott Israel die Ehre/ und gieb Ihme das Lob/ und sage mir an/was hastu getahn/und leugne mir nicht) Dofene Er aber in der Güte nicht bekennen will/seyde Ihr wohl befugt / Ihn anderweit mieder Schärffe durch den Scharfrichter ziemlicher massen angreifen zulassen. Aliud autem est, quando Reus sua revocationis tales præterendit & probat causas, ex quibus judex errorem confessionis deprehendere potest, tum enim tortura repeti non debet juxta Sanctionem Carolinam art. 57. vid. Dn. Carpzov. d. p. 3. quest. 126. n. 48. & quest. 121. n. 49. & Jul. Clar. quest. 21. n. 33. in fin. Quæritur, autem an ille Inquisitus, qui bis vel ter in tortura crimen aliquod commississe confessus est, postea autem, postquam ad ratificandum ductus, semper negat, poenâ ordinariâ afficiendus. Et Resp. quod non, melius enim est hoc casu nocenti poenam infligere extraordinariâ, quam condemnare innocentem ad supplicium mortis arg. l. 5. l. 32. l. 42. ff. de pœnis l. 29. C. de appellat. l. 22. C. ad l. Cornel. de falsis. Mynsing. Conf. 59 n. 2. decad. 6. imò quia ad confessionem sub tormentis factam necessariò ratificatio requiritur Ord. crim. art. 56. §. der Gefangene / Ideò illum inquisitum non nisi relegationis ac carceris poena plectendum esse dicunt Zang. d. tr. 6. §. n. 81. Menoch. de præsumptionib. lib. 1. præf. 97. n. 23. Dn. Carpzov. d. q. 126. n. 58. etsi etiam nova Indicia proveniant; textus est clarus in Const. Elect. Tit. wie oft die scharffe Frage zu repetiren. Ulterius quæritur, an Reus, si sc. in ipsa tortura secunda vel tertia crimen quod antea confessus est, revocet, absolvendus sit? Et Resp. quod imò, purgatis nimirum per quæstionem indicis prioribus. Dn. Carpz. d. quest. 26. n. 54.

Confessio in & extra torturam, sed postea negata. Tertix acceptationis svasu quæritur. An ille, qui in & extra locum torturæ delictum confessus est, postea verò negat, iterum torturandus sit, & hæc confessio Indicium ad repetendam torturam faciat, sive etiam puniendus. Variè iterum distingunt Dd. de his vide Goeh.

Goeh. in d. Proccs. Tit. 9. ex quibus unam saltim adducemus distinctionem, nimirum distingunt ita: aut Confessionem suam revocant Inquisiti ante sententiam latam; aut revocant post sententiam latam. Primo casu dicunt, quòd propter variationem ulterius torturæ sit subijciendus Inquisitus. Hippol. de Marfil. in l. repeti 16. ff. de quæstion. Zang. d. c. 5. n. 77. ratio ejus in præcedente acceptione adducta est. Post repetitam torturam & ratificatam confessionem autem solet à Notario & Testibus super ratificatione confessionis Instrumentum confici, & postea Confessus ad mortem damnari, etsi in die Executionis omnia neget. Carpzov. d. quest. 126. n. 68. 69. & 70. Et hoc modo in Collegio Juridico Jenensi Senatui zu Mülhausen M. Aug. 1624. responsum fuit. Cujus sententiæ verba ita sonant: Als Ihr Uns Inquisition, gültliche und peinliche Verhör und Aussage; sampt dero variation und Wiederruffung / die Gefangene M. F. berr. zugeschickt / und unsere Rechtsberichtung darüber geberhen / demnach sprechen Wir vor Recht: Hat mehrerwehnte M. F. bekandt / daß Sie sich dem bösen Feind ergeben / den HErrn Christum verschworen / die Hoffen mißbraucher / und ihrem Duhlen gegeben / die Teufels Tänze besucht / mit Ihme unmensliche Unyacht getrieben / Eru M. Otten uff die Schaidern geschlagen / daß Er langwierig seucheln / biß Er sterben müssen &c. &c. &c. solches aber vor Verschickung der Acten wiederraffen. Dofern nun die Verhaffte uff ihrer geschehenen Wiederruffung dieser Untharen beruhen thut / und die abgehörte Zeugen ihre gethane Aussage eidlich / in massen Sie zu thun schuldig / erhalten / so ist Sie wiederumb mit der Schärffe anzugreifen / und ihre Aussage mit Fleiß auffzuzeichnen / auch do Sie hernach nach etlichen Tagen auffer dem Gefängnis und aufferhalb des Orths / da Sie peinlich angegriffen / vorm Richter und Schöppent und einem Notario ungebunden / und ungedrohet / auff vorgehendes befragen / uff ihrer gethanten Urzucht verharret / so wird Sie wegen solcher begangenen hochsträflichen Unthar / ungeacht dieselbe folgend: wiederumb für öffentlichen peinlichen Gerichte: wiederruffet / mit dem Feuer vom Leben zum Tode gerichtet. Eod. modo Scabinatus Jenensis M. Jul. 1658. Præfetto zu Gersfungen & M. Februario 1664. Præfetto zu Sulza in causa contra B. H. respondit. Et postquam post confectum Instrumentum Notarii & latam sententiam ille Inquisitus H. se defendere voluit, ad defensionem etiam per sententiam

am *Menſe Mart. 1664.* latam admiſſus, Facultas Juridica Lipſienſis non conſiderata defenſione hanc ſententiam confirmavit, inquiſitumque abſque ulteriori interrogatione & tortura ad ignem condemnare juſſit.

Alter caſus eſt: Quid de eo ſentiendum, qui in & extra locum torturæ delictum confeſſus eſt, poſt latam ſententiam aut in ipſo die Executionis negat. Reſpondent aliqui Doctores, quod Reus, qui ſolum ob impediendum legitimū Juris Proceſſum, & ut dolore differat ipſum Executionis diem, delictū quod antea confeſſus eſt neget, tamen ad mortem condemnari poſſit, ſi modò de confeſſione & ratificatione certò conſtet ex deſiſitione Scabinorum jurata, ſive Inſtrumentum coram Notario & teſtibus ſit confeſſum, & hoc ſvadere videtur, quod ſcriptum eſt *Devt. 17. verſ. 6.* ibi enim verba ita ſe habent: *Auf zweyer oder dreyer Mund ſoll ſterben / wer des Todes werth iſt.* allegant etiam *P. H. D. art. 91.* in verb. *wird der Beſlagte auf den ordentlichen Nechſtag die Miſſerthat leugnen* &c. vid. *Dn. Carpz. d. quaſt. 126. n. 63. 64. 65.* & *Valentia Diſp. 6. quaſt. 13. punct. 4. & 5.* duas profert cauſas, quare Executio non ſit differenda, tum ut firmitatem ſuam obtineat proceſſus juridicus, tum ut poſſit eſſe hujusmodi actionum finis. Et alias rationes probat ex ſententia Doctorum *Binsfeld. circa conſiſionem 5. part. 2.*

Alii autem dicunt, quod ejusmodi retractatio à Judice non plane negligenda & contemnenda; ſed opus ſit, cum viris doctis & peritis deliberare, quid in eo caſu faciendum, in primis ſi conſtet ex Indiciis, eam retractationem non temerè & malitioſè, ſed ex debito & bona fide fuiſſe factam, & eam ob cauſam novam Examinationem totius Proceſſus inſtituendam eſſe tradunt. vid. *Göhauf. in d. Proceſſ. tit. 9. in Notis lit. A.* qui etiam putat, ſupra allegatam Ordinationem Criminalem ſic intelligendam eſſe. Cui objectioni tamen *Dn. Carpzov. d. quaſt. 126. n. 65.* occurrit, & illam tacite refutat, ibique & *n. 66. 67. 68. 69. & 70.* diverſa præjudicia allegat. Interim tamen concedi poteſt deliberatio cum viris prudentibus, in re tam magni momenti, ſiquidem in Territorio Saxonico hoc in caſu Acta ulterius ad Collegia Juridica transmitti ſolent.

Abſo.

Absolute Primo Significatu Confeſſionis ſc. judicialis nunc transgredimur ad alium Significatum, nempe Confeſſionem Extrajudicalem & quaerimus: An confeſſio illa extrajudicialis, mediante quâ jaſtatione aliqua non coactus aut compulſus quis confitetur, ſe hoc vel illud crimen perpetrare, poſtea verò negat, Indicium ad torturam faciat? Ad quam quaſtionem nos breviter reſpondemus, & dicimus, quòd in omnibus criminibus hæc confeſſio extrajudicialis Indicium ad torturam faciat, ſecundum expreſſam Conſtit. *Crim. art. 32.* non autem ſufficit ad condemnationem, uti putat *Bodin. l. 4. c. 4. l. 26. §. pen. de noxalib. act. Arumæus Diſp. ad Pandect. 5. th. 11. p. mihi 73.* ſed ſolum, quando Inquiſitus illam confeſſionem extrajudicalem judicialiter negat, facit Indicium ad torturam, *Mascard. de probat. vol. 1. concl. 349. & vol. 3. concl. 1393. n. 28. Dn. Richt. p. 5. Conf. 7. n. 8.* Ut autem confeſſio extrajudicialis Indicium ad torturam faciat, requiritur (1.) ut hæc ſit probata teſtimonio duorum teſtium, *Goedelm. d. l. 3. c. 10. n. 25.* & quidem eam ob cauſam, quia ad quodlibet Indicium ad torturam ſufficiens regulariter requiruntur tales. *P. H. D. art. 23. 30. & 67. Menoch. de præſumpt. q. 89. lib. 1. n. 21.* (2.) ut confeſſio ſit veriſimilis, & habeat cauſam præ exiſtentem; Nam ſi nulla ſubefſet cauſa, quâ ita factum diceretur, indicium ſumi non poſſet. *Menoch. d. l. n. 17. Goedelm. d. l. n. 22.* (3.) ut reus ſit talis perſona, in quam facile cadere poſſit talis ſuſpicio criminis, & *art. 32.* in verb. *und es wäre eine ſolche Perſon / das mann ſich derſelben That zur Jhr verſehen mag.* *Dn. Carpzov. quaſt. 121. p. 3. n. 45.* (4.) ut ſit facta ſeriò non jocoſè, *Menoch. d. l. n. 19. P. H. D. art. 32.* in verb. *daß Er von Jhne ſelbſt Ruhms / oder ander ungenöthiger Dinge geſagt hätte / daß Er die beſlagte Miſſerthat geſhan / nam qui jocoſè loquitur, non immeritò veniam meretur* *arg. l. 3. ff. de O. & A. Stephan. ad d. art. 32. & Carpz. d. p. 2. quaſt. 121. n. 46. &* (5.) denique ut ſit ſpecialis non generalis. Non enim ſufficit, ſi dixiſſet, ſe incantationes exercuiſſe, furtum commiſſiſſe, occidiſſe &c. niſi etiam dixerit, ſe hunc vel illum ſuis magicis & diabolicis artibus interfeciſſe, hanc vel illam rem abſtuliſſe, hunc vel illum occidiſſe, &c. *Franciſcus Bruſus de Indiciis p. 1. quaſt. 3. n. 16. Anton. Gomez. c. 13. n. 8. Menoch. d. l. n. 20. Goedelm. d. l. 3. c. 10. n. 24. & Carpzov. d. l. n. 44.*

C

Huc

Huc etiam referendam est illud, quando aliquis seipsum iudicat, dicens: *altum est de me & mea arte magica, aut: ne morte afficiatis me, id quod res est, enunciabo.* P. D. D. art. 44. oder mit solchen verdächtigen Worten umgeben / die Zauberey auf sich tragen / und dieselbe Person dessen soñsten auch berücksiget / Certissimum enim est Indiciũ maleficiũ, cum quis se ante condemnat, quam accusetur. Gödelm. d. l. 3. c. 10. n. 34. ubi ex Plutarcho Exemplum de parricida refert. Confer. etiam Göh. d. t. 2. in conclusione pag. 109. in med. Sic etiam ad torturam facit, Indiciũ, quando quis transigit cum offenso, per precium numeratum, & postea negat; transigens enim pretio etiam modico non censetur fuisse transacturus, nisi cogente & impellente criminis patrati conscientia; & ita fictione Juris habetur pro confesso. l. 4. ff. De Jure Episcopi, illaque transactio inducit presumptam delicti probationem. Zang. d. c. 2. n. 116. & 122. Carpzov. d. p. 3. quest. 121. n. 156. mq. 60. Menoch. de pres. d. l. 1. pres. 89. n. 83. Brunus in tr. de Judic. q. 3. part. 1. n. 27.

Absoluto etiam secundo Significatu Confessionis, transgredimur ad tertium, & querimus, An Confessio in templo coram Sacerdote facta Indiciũ ad torturam causet? Et Resp. quod non, ratio est, quia Clericus secreta non ut homo, sed tanquam Vicarius Dei scire intelligitur. c. 5. r. Sacerdos de offic. ord. quam rationem sequitur B. Lutherus in Colloq. mensal. c. 14. fol. 19. qui dicit: *Hastu meinem Herrn Christo was bekennet / so weiß ichs nicht &c.* & interrogatus sine mendacio recte respondet de sua ignorantia, nam ut homo & testis ignorat factum, super quo interrogatur c. omnis utriusq. de penitenti. Angel. de Malefic. in verb. Hai tradito. Mynsing. cent. 5. obs. 41. Gail. 1. obs. 100. n. 2. Menoch. de arbitr. Judic. quest. 1. 2. cent. 2. cas. 180. n. 21. & ideo a Judice compelli non potest, ut secreta confessionis revelet. Quin imò dixit Abbas in c. discessus de excess. Pralat. quod etiam per Papam non possit cogi Sacerdos ad revelandam confessionem alterius. Gödelm. d. l. 3. c. 7. n. 22. & 23. p. 56. Eamque ob causam talis confessio secundum Interpretum conclusionem nullam in foro seculari mereatur fidem, Bald. & Castrenf. in l. Archigeromes. C. de Episcop. aud. Felin. in c. 1. n. 3. de except. Ripa ubi super S. fm. n. 124. nullumve in Judicio operatur effectum.

ita, ut ne ullum indicium ad inquirendum præbeat Sacerdos. Imò Sacerdos sibi concedita ac in loco sacro delicta confessio revelans secundum Jus canonicum a Sacerdotali officio non solum deponi, sed etiam ad agendam poenitentiam in arcum monasterium detrudi debet c. omnis 2. vers. caveat omnino Sacerdos. X. de poenitentia. Aliud autem est, quando Sacerdoti a confitente licentia & facultas data est manifestandi talem confessionem, vel etiam quando agitur de delicto committendo, ut obviet illi, tenetur in genere revelare, non nominando personam confitentis. Innoc. Abbas & alii in c. omnis utriusq. sexim de poenitentia & vers. Hippol. in l. si quis ne questio ff. de questio. n. 147. ubi post Lap. & alios quos citat, dicit, credi Sacerdoti fide digno dicenti morientem sibi dedisse licentiam revelandi confessionem. Gig. de crim. les. Maj. st. quest. 18. n. 18. Tandem etiam potest revelare confessionem in causa matrimoniali. Mascard. de probat. vol. 1. concl. 367. qui inter alios per totam conclus. hanc questionem nervosè tractat. vid. porro Præckmann vol. 2. Cons. 16. n. 78. Decian. Tract. crim. l. 2. c. 14. n. 15. Ripa de Peste cap. 8. n. 99. Menoch. de presunt. quest. 89. n. 26. 27. Büttner in Epit. Historiar. auct. à Georg. Steinhart cap. von der absolution. n. 5. p. 527. Jacob Schulz in Locis Commun. Jur. Civ. Canon. & Sax. voc. Sacerdos. n. l. p. 987. Dn. Carpz. in Jurispr. Ecclesiast. lib. 3. tit. 2. def. 25. per rot. & tandem Dn. Brunnemann in Process. crim. cap. 5. membr. 2. n. 25. 26. & 39.

IV. DE TITUBATIONE TREPIDATIONE, VARIATIONE SEU VACILLATIONE & MENDACIO.

Queritur, an ille species Indicia ad Torturam faciant? Et Resp. quod non, nisi alia adminicula cum illis concurrant. Menoch. d. presunt. 89. n. 67. 68. 69. 71. 72. Farinac. quest. 52. n. 8. 11. 12. 14. 19. & seqq. Zang. c. 2. num. 102. Carpzov. p. 3. quest. 120. n. 71. 72. 73. 77. Sufficiunt quidem illæ ad inquirendum, non verò ad torturam, nisi (ut supra dictum) singulæ sint adjunctæ aliis presuntionibus & Indiciis. Sanè quando quis loquitur

tur tremens, timens, pallens vel sudans, præ angustia timoris, istud Indiciū sufficiens cū variatione esse non potest, quia nimis est fallax, & dubium & debile, quoniam multis hoc contingit duntaxat sollicitis de proprio honore & metuentibus potentiam adversariorum, aut judicum asperitatem, quamvis innocentissimi sint, eò, ut plerumque nesciant præ perturbatione quid dicant, ut egregie Farin. *d. quest. 452. n. 48.* Clar. *quest. 21. n. 38.* & Göhauf. *d. r. 2. in concl. p. 115. & 116.* differunt; Aliud autem est, de variatione, quando illa fit circa negotium principale aut circumstantias substantiales, sc. loci & temporis e.g. si reus modò dicat, se fuisse tempore commissi criminis Francofurti, modò, quod confederit eodem tempore Augusta, & tamen tunc temporis non procul à loco delicti perpetrati Lipsiæ à testibus visus fuisset, eam ob causam arbitrio Judicis, an illud Indiciū sufficiens ad torturam sit, nec ne, relinquì posse, cum aliis censet Dn. Carpov. *d. l. n. 74, 75, 26.* Consentit etiam Jacob Schultz. *in Loc. commun. voce variatio. n. 2. in pr. p. 1125. & 1126.* & voce *Inquisitio n. 1.* ubi varios Authores allegat; Quod & de Mendacio intelligendum esse puto, e.g. quando inquisitus negat coram Judice, se venenum emisit, & præparasse, sed postea evincitur, tunc Indiciū ad torturam facit. *P. H. D. art. 37. in verb. So einer Giffte fauffe/und des vor der Obrigkeit im leugnen stünde &c.* vid. etiam d. Auth. Schultz. *in Loc. commun. voc. Mendacium. n. 1. 3. 4. & d. voce Inquisitio n. 1.*

V. DE TACITVRNITATE.

Quæritur, an taciturnitas inculpati Indiciū ad torturam faciat? Ut ad hanc quæstionem respondere possimus, necessum esse judicavimus, distinguere inter Taciturnitatem quæ post interrogationem Judicis fit, & eam, quæ fit à diffamante post objectionem alicujus criminis, extra Judicium, quando nimirum nihil de sua innocentia respondet, sed hanc contumeliam patitur. Itaque dicimus, quoad primum significatum taciturnitatis, quòd quidem regulariter tacens consentire videatur. *l. 142. ff. de R. J.* Sed non semper hæc regula procedit. *l. 77. & 195. ff. de R. J.* limitatur enim à Doctoribus, quòd quidem in favorabilibus procedat, non verò in præjudicia-

judicialibus & quando de damno tacentis. Magno & præjudicio agitur. Canonistæ *ad c. qui tacet 43. de R. J. in 6. l. invirum 5. ff. de S. P. Urban. Befold. p. 2. Cons. 57. n. 145. & p. 5. Cons. 219. n. 10.* Magnif. Dn. Richt. *in Tract. de Pactis ad l. 16. C. d. t. n. 8. & 17.* Nunc verò hîc de magno Damno & præjudicio tacentis agitur, Insuper hæc regula non procedit in criminalibus. *l. 48. §. 1. 2. 3. ff. de furtiv. Mascard. de probat. vol. 3. concl. 1153. n. 54. Zang. d. c. 2. n. 106. Carpov. d. l. 3. quest. 120. n. 82.* & sanè meritò, potest enim aliquis innocens esse, & tamen nihil respondere. *Joh. 19. 9.* Ergò ad torturam illa taciturnitas Indiciū facere nequit; Inquisitus tamen tacentis potest adigi ad respondendum. Alterum significatum quod attinet, sciendum, quòd patiens contumeliam, suspectus quidem reddatur, sed quando illa taciturnitas sive patientia Indiciū ad torturam facere debet, modò ut concurrant alia indicia, in primis fama, necesse est. Göhauf. *quest. crim. 13. p. 128.* Cū ex taciturnitate non violenta & certa, sed remota & probabilis præsumtio solum oriatur. Menoch. *præs. 89. n. 129. & cas. 21. lib. arb. Zang. c. 2. n. 109.* Dn. Carpov. *d. l. 3. quest. 120. n. 81.* Althuf. *in Dico. l. 3. c. 38. n. 48.*

VI. DE PHYSIOGNOMIA MALA, VULTUS, GESTUUMVE SIGNIS.

Mala Physiognomia in genere arguit malam naturam. Cic. *in Orat. pro Roscio Comæd.* & cor hominis repræsentat & mutat faciem & vultum hominis *Sirac. 13. 30. 31.* & ex aspectu vir cognoscitur *Sirac. 19. 26. 27. 28. c. 26. 12.* & malitia colligitur ex vultu hominis *Gen. 4. 6. Matth. 27. 39.* Althuf. *in Dico. log. l. 3. c. 39. n. 52.* ideo veneficas ex solo conspectu cognosci posse vulgus existimat. Goedelm. *d. l. 3. c. 3. n. 17. 18.* Hinc illud vulgatum:

Hæc, quàm difficile est, crimen non prodere vultu.

Et Juven. *Satyr. 1. in fin.*

— — rubet auditor, cui frigida mens est.

Criminibus tacita sudant præcordia, culpa.

Idem *Sat. 2.*

— — — hunc ego satius

Impuro, qui vultu morbum, incessus, fatetur.

Et hujus generis infinita Exempla quotidie alii veniunt. vid. B. Luth. in c. 4. Gen. & Gödelm. d. l. n. 18. 19. 20. 21. qui Exemplum de scorto & infanticida refert. Sed non in specie arguit aliquod delictum Joh. Bodin. lib. 4. de Daemonolog. c. 4. p. 589. Zang. d. c. 2. n. 85. Dn. Carpzov. d. quest. 120. n. 79. 80. Unde Indicium non sumendum, uti quidam sumunt, si Inquisiti oculos in terram defigant, hoc ferme nihili est, potest enim ex pudore oriri, nec est proprium unius delicti in specie, ac ne in genere quidem delicti sufficiens argumentum. Et ait ille Theologus, *volare docenti sunt oculi & repere, volare ad Deum, repere ad sepulchrum.* Grande bonum, oculus tranquille pudicus;

Et castigata collecta modestia frontis.

Vid. Göh. d. Process. Tit. 2. p. 117. & 118.

Idem ferme sentiendum, quando dicunt, veneficas flere non posse, quantumvis torqueantur. Bodin. in d. tr. l. 4. c. 1. post. med. & cap. 4. post. med. Grilland. de Sortileg. quest. 9. n. 5. Ex hoc enim Indicium sufficiens oriri non potest. Nam quidam homines propter duram naturam flere non possunt. Sic quidam apud Plautum in Pseud. act. 1. profitetur:

*Pumiceos oculos habeo, non quo
Lacrymam exorare ut exspuant unam modd;
Nam genus nostrum semper fuit siccaculum.*

Vid. etiam Delrio l. 5. sect. 4. §. 25. qui alia Exempla refert. Deinde etiam fieri potest, quod nonnunquam ipsa doloris magnitudo lacrymas desiccet, & planè tollat, juxta illud Orchestræ Sene. in Od. vers. 57.

*Fletus acerbo funera & quæstus carpit,
Quin ista tanti pervicax claves mali
Siccavit oculos, quodq; in extremo solet
perierit lacryma.*

Solet ait & verum est; Jam ex adverso sæpè præ lætitia quidam lacrymantur juxta illud ejusdem in Thyn,

*Subitos fundunt,
Oculi fleus, nec causa subest.
Dolor an metus est? an habet lacrymas
Magna voluptas.*

Vid. Göh. d. t. 2. in concl. p. 113. & 114.

VII. DE CONSVETUDINE DELINQUENDI.

Quæritur, an illa ad torturam Indicium faciat? Et Resp. quod imò, si nempe priora per poenitentiam non emendata sint, & alia adminicula accedant. Menoch. l. 1. presumt. 89. n. 101. & 102. & seqq. Farin. quest. 52. n. 93. semel enim malus semper præsumitur talis. c. semel malus de R. 7. in 6to. Menoch. l. 5. pres. 1. n. 32. & pres. 32. per tot. Magnif. Dn. D. Richt. in Colleg. Adverbior. Adverb. Semel. & contra eum præsumitur, qui laborat infamia. Luc. de Pen. in L. hac lege. C. de proxim. sacr. scrip. lib. 12. in princ. Mascard. de probat. vol. 2. Concl. 106. maximè in eodem genere mali. Idem in concl. 122. n. 20. & concl. 741. n. 28. & concl. 1007. n. 37. & 38. Dn. Richt. d. l. & Conf. 4. part. 6. n. 30. Magna enim vis est Consvetudinis, quæ non facile, cum inhæserit, extirpari potest, sed quasi in naturam abit. Meyfart. in Mellefic. orat. voc. Consvetudo. & ex consvetudine oritur mala præsumtio, Salicet. in l. si fugit. C. de serv. fugit. Bart. in l. Cassius de Senar. Dn. Richter. p. 6. Conf. 31. n. 2. imò consvetum fieri præsumitur factum. Bl. in l. incendium C. si cert. petar. per l. quod stult. §. qui assidua. ff. de adilit. Edict. ex Duarenò. c. 7. Com. in part. 1. Pand.

VIII. QUANDO QUIS VISUS SIVE ETIAM DÉPREHENSUS EST IN LOCO SUSPECTO SIVE DELICTI, AUT INCONSVETO TEMPORE.

Quæritur, an illud Indicium ad torturam faciat? Et Resp. quod sic, si nempe fama publica concurrat, art. 25. ob die verdachte Person &c. Menoch. l. 1. pres. 89. n. 100. 126. Farin. quest. 52. §. 138. Althus. d. l. 3. c. 39. n. 28. & 31. Göh. d. t. 2. p. 188. indic. 6. ferme infim. & quest. 12. p. 122. & 123. & hoc vult etiam dict. art. 25. in verb. Ob die verdachte Person an gefährlichen Dethen in der That verdächtlich gefunden oder beireren würde; & porro d. art. 25. §. zum dritten: Ob ein Thäter in der That / oder die weil Er uff dem Thag darzu oder darvon gewest gesehen worden; und im Fall / so Er nicht

nicht erkandt wehre / so soll man Auffmerckung haben / ob die verdäch-
 te Person eine solche Gestalt / Kleider / Waffen / Pferde / oder anders
 habe / als der Thäter obbemelter masse gesehen worden. Carpzov. p. 3.
 quest. 120. n. 30. 31. 32. 33. 34. nullamque causam frequentationis illi-
 us loci indicare potest, e. g. quando suspecta Veneficii in Domo aut
 Stabulo alterius, & inconveto tempore deprehenditur, Gödelm. d. l.
 3. c. 10. n. 28. & mors aut subitus morbus aliquem paulò post oppri-
 mit. Göhaus. d. r. 2. inconcl. pag. 109. in med. vel quando venefica visa
 est pulverem vel sortem super gregem pecorum injicere & statim pe-
 cora perierunt. art. 44. Oder mit verdächtigen Dingen / Bekehrden
 und Wesen umgehét / die Zauberer auff sich tragen. Gödelmann. d. l.
 n. 27. Idem censendum de aliis criminibus. e. g. de furto, quando
 quis nocturno tempore egreditur è domo cum fisco vel sarcina
 sub pallio diligenter occultata. Magnif. Dn. D. Richt. p. 6. conf.
 31. n. 1. vel quando cum clavibus adulterinis, aliisque Instrumentis
 effractoris visus fuit. art. 43. vers. item so der Diebstahl etc. Similiter
 quando scalæ reperiuntur ad fenestram illius domus posita, ex qua
 res aliqua furto subtracta est, contra dominum scalarum furti com-
 missi insurgit Indicium. Blanc. de Indiciis. n. 428. Carpzov. d. p. 2. quest.
 122. n. 52. 53. & 58. Sic & homicidium contra illum præsumitur, &
 indicium ad torturam contra illum facit, qui visus est exire ex ali-
 qua domo gladio sanguinolento, & cum facie pallida, quæ domus
 non habet nisi unicum ostium, & intus reperitur homo mortuus.
 Marfil. in Rub. Cod. de probat. n. 237. Menoch. d. l. i. præf. 89. n. 117. & n.
 118. ubi hunc & alium casum refert; hoc idem sentit dum de jure
 respondit. Alb. in Conf. 56. n. 20. & insuper hoc confirmant Zang. d.
 c. 2. n. 153. & Mascard. de probat. vol. 2. Conf. 868. n. 25. Simili modo
 in aliis criminibus judicandum est, de adulterio vid. Carpzov. p. 3.
 quest. 122. n. 70. 72. Mascard. de prob. concl. 64. n. 7. concl. 61. n. 1. 3. 7. &
 8. & concl. 59. n. 15. Menoch. l. 5. præf. 41. n. 11. & Göhaus. d. t. 2. p. 73.
 in med. De crimine proditionis. art. 42. Conf. Crim. & Carpzov. d.
 l. n. 83.

IX. DE DENUNTIATIONE SOCIJ CRIMINIS.

Quæritur an sola denunciatio unius delinquentis Indi-
 cium ad torturam faciat? Et Resp. quòd sola denunciatio non
 suffi-

sufficiat, Schürff. Conf. 88. n. 2. vers. & per hoc patet responsio. Scheplitz.
 in promt. Jur. Civ. & Feud. tit. 44. §. 2. n. 3. Magnif. Dn. D. Richt. p.
 2. decis. 91. n. 10. p. mihi. 552. & hoc vult etiam O. Crim. 21. Solent
 namq; veneficæ sæpe ex mera invidia & instinctu patris diaboli, qui
 nil nisi sanguinem innocentum Christianorum spirat, sponte vel in
 tortura confiteri, præcipuas in Urbe fuisse earum confocias. Gö-
 delm. d. l. 3. c. 4. n. 1. quod & alii delinquentes faciunt. e. g. homicida
 aliquem tanquam socium homicidii nominat, ut à poena ordinaria
 liberaretur, vel aliam ob causam. vid. etiam Alth. d. l. 3. c. 39. n. 23.
 Et Exemplum refert d. Autor Gödelm. in Epistolis ad Secretarium
 quendam Civitatis d. tract. l. 3. præpositus p. 12. de Latrone quodam, qui
 Surorem aliquem propter denegatos calceos tanquam socium criminis nomi-
 navit. Et hæc denunciatio non sufficit, etiam si socius criminis in
 suo perseverarit dicto usque ad mortem. Farin. quest. 43. n. 28. Ma-
 gnif. Dn. D. Richter d. decis. 91. qui etiam præjudicium allegat; li-
 cet etiam morte ratificaverit. l. 3. §. 1. ff. ad Sctum Syllian. Potest
 enim aliquis ex tremore mortis interdum aliquid confiteri, qui
 tremor morti æquiparatur. Meland. in sua Resolut. quest. crim. contra
 Sagas, Process. p. 38. Deinde etiam fieri potest hæc denunciatio socii
 eam ob causam, ut per aliorum simile damnum Inquisiti solatium
 accipiant. Naufragium enim aliorum perditis est solatium. Et
 Ovid. Metam. 15. sic loquitur:

— — — Nec enim fortuna querenda
 Sala tua est: similes aliorum respice casus,
 Mitius ista feres.

Et hæc nostra decisio adeò procedit, ut denunciatio sola nullum In-
 dicium ad capturam faciat, cum ad capturam decernendam etiam
 Indicia præcedentia legitima requirantur, & inculpato à socio cri-
 minis facta iis non annumeranda. Farin. tract. lib. 1. quest. 27. n. 116.
 cap. veniens. de testibus & l. 11. C. eod. addat. Magnif. Dn. D. Richt. d.
 decis. 91. n. 12. & 13. unde etiam delinquens in quibusdam casibus de
 sociis interrogari nequit. Sed Magistratus ob nominationem socii
 criminis tantum ad inquisitionem, vel sui informationem pervenire
 potest. Farin. præf. crim. q. 43. n. 129. Dn. Richt. d. l. n. 11. in primis
 contra illum, qui est bonæ famæ, ex denunciatione delinquentis ca-
 ptura decerni non potest. Dn. Richt. d. l. n. 16. ubi præjudicium al-

D

legat.

legat. Aliud autem dicendum, quando delictum exceptum & tale est, ut præsumptio sit, id non esse commissum sine sociis, tunc reus de sociis interrogari potest, observatis nimirum certis requisitis quorum meminit Gödelm. d. l. 3. c. 9. n. 12. vid. Zang. d. c. 2. n. 27. vers. nisi furtum. &c. & quando nominatio à pluribus facta & confirmata, Martin. Delrio. lib. 5. disquisit. Magic. sect. 3. col. 1. liv. B. Dn. Richt. d. decis. n. 19. (non autem debent Judices delinquentem de hac vel illa persona interrogare, sed saltim in genere. const. crim. art. 29. 30. & l. 1. §. 1. ff. de quæst.) & nominatus est malæ famæ, cumque talibus denunciatis semper in amicitia vixit, & conversatus fuit, vel etiam secreta colloquio nominati & nominantis ante crimen commissum habita v. c. antequam segetes destruerentur, puer necaretur &c. sive etiam alia concurrant Adminicula. Carpz. d. p. 3. quæst. 120. n. 86. & seqq. Jacob Schultes in Loc. communib. voce allocutio n. 1. tunc extra omne dubium Indicium ad torturam facit. Göh. in sepe cit. Process. t. 2. in explicat. lit. H. n. 6. & 7. p. 88. & Idem in decis. quæstionum crim. quæst. 7. p. 122. & quæst. 10. per tot. Alth. d. l. 3. c. 39. n. 19. in fin. & Gödelm. dd. locis & per tot. videatur etiam Goldast. von Confiscat. der Heyen Güther §. 40. lit. q. r. s. t. v. vv. in textu & Notis. Debet autem hæc denunciatio in tortura fieri, art. 31. in der Marter / interrogazione speciali judicis præcedente de circumstantiis d. art. 31. vers. zum andern & vers. zum dritten: gebühret sichs uerfundigen &c. & delinquens debet perseverare in sua denominatione. d. art. 31. §. zum fünfften. vid. etiam de hac quæstione Carpzov. d. p. 3. quæst. 121. num. 20. m. q. 40.

X. DE CONVERSATIONE CUM HOMINIBUS MALÆ FAMÆ.

Quæritur, An sola illa conversatio Indicium ad torturam faciat? Sunt qui hoc nudè affirmant. vid. Farinac. quæst. 42. n. 174. & 177. & quæst. 52. n. 58. & seqq. Cui sententiam autem sic adstriplari non possumus. Similis quidem simili plerumque adhærescit, Constit. crim. art. 44. auch sonderliche Gemeinschafft mit Zauberinnen und Zauberern hat. Item c. 25. ibi: ob die verdachte Person bey solchen Leuten Wohnung und Gesellschaft haben, die dergleichen Mißthat üben. Hinc illud:

Noscitur

Noscitur ex comitè qui non cognoscitur ex se.
Et quilibet bonus etiam efficitur vitiosus ex mala conversatione l. 25. §. 6. ff. de edilit. Edict. Prov. c. 13. vers. 26. & cap. 22. vers. 24. 25. & Pfal. 18. vers. 26. 27. 28. Mascard. de prob. vol. 2. concl. 106. n. 6. Gödelm. d. l. 3. c. 10. n. 18. add. etiam Althuf. d. l. 3. c. 39. n. 27. Sed putamus, quòd etiam alia Indicia concurrere debeant. d. art. 25. art. 27. Zang. c. 2. de tort. n. 127. Aliud autem est, quando accedit præstita opes & auxilium cum talibus hominibus facinorosis, tunc enim talem conversationem Indicium ad torturam facere non negamus, & hoc vult ord. crim. art. 40 ibique Stephan. confirmat & hanc Conclusionem Dn. Carpzov. d. p. 3. quæst. 120. n. 35. m. q. 42.

XI. QUÆRITUR DE PRÆPARATIONE AD DELICTUM, AN INDICIUM AD TORTURAM FACIAT?

Et respondetur affirmativè, si nempe deinceps damnnum subsecutum est & præparans est, malæ famæ. art. 43. in verb. Ist denn der verdachte &c. nam quando homicida præparat gladium aut fustem &c. sustulit primò arma & defert illa, & est autor rixæ; venifex sive venefica &c. emere, venefica materias sulphur & alias materias ad Incendium aptas, suspectas coquere, Latro bombardam tendere, visus est &c. & ille qui veneno extinctus dicitur, cum illo, qui emit venenum in inimicitia vixit. art. 37. und der Verdachte mit dem vergifferten in Uneinigheit gewesen &c. & damnnum subsecutum est, tunc extra omne dubium Indicium ad torturam oritur. Alth. d. l. 3. c. 39. n. 44. 46. 47. Mangnif. Dn. D. Richt. part. 5. Conf. 6. n. 14. & Conf. 7. n. 2. 3. 4. 5. 6. Congnitentiam etiam in quibusdam P. H. D. art. 37. Item so der Verdachte überwiesen wird/ daß Er Gift gekaufft/ oder sonst darmit umgangen/ nisi docere possit se veneno aliam ob causam probabilem & non prohibitam usum fuisse. d. art. 37. in verb. Er köndte dann mit glaublichen Schein anzeigen/ daß Er solch Gift zu andern unstraffbarlichen Sachen gebraucht hätte/ oder brauchen wollen. Carpzov. p. 3. quæst. 122. n. 15. 16. 17. 18. vid. etiam de hac quæst. Menoch. d. l. 1. quæst. 89. n. 122. 123. 124. Porro præparationem adulterii indicat Ovidius his verbis:

D 2

visus

Visus & alloquium, tactus post oscula factum.
Vid. Accurs. in l. quod ait lex. de Adulter. super verb. allegat.

XII. DE OCCULTATIONE DELICTI QUÆRITUR, AN INDICIUM AD TORTU- RAM FACIAT?

Et Resp. quòd sic: nam uti vulgus loqui amat: Der Häbler so gut ist als der Stehler/ & jure civili non tantum in l. r. ff. de receptator. l. eos qui i. C. de hi qui latrones vel aliis criminibus reos occult. & l. congruit 13. sub fin. ff. de off. Præsid. sed etiam Jure Saxonico lib. 2. art. 13. & 25. statutum est, quòd ille, qui facinorosos homines scienter & dolose recepit, res ablatas vendidit, de iisdem participavit, aliove modo iisdem adjumenta subministravit, paræ poenæ cum fure plectendus sit, in verbis: Wer Diebe hauset oder Raub hälet/ oder einem mit Hülffe dargu stärcket / wird Er bey überwunden/ man soll über Ihm richten/ als über jenem. &c. Schneidev. ad §. II. n. 3. & 4. & §. ult. n. 7. ferme in fin. Instit. de oblig. quæ ex delicto nascuntur. Georg. Schultz. in Synopsi Instit. d. t. in Notis lit. i. & h. pag. mihi 415. 416. & seqq. Magnif. Dn. Præf. Exerc. 48. th. 25. p. 898. in med. & th. 51. 52. Nobil. Dn. D. Schröter. Patronus ac Præceptor meus honorandus in Resol. L. L. diffio. d. t. C. de his qui latrones &c. & P. N. D. art. 177. in verb. So jemand einem Mißthäter zur Übung einer Mißthat &c. Jacob Schult. in Loc. comm. Vocab. auxilium n. 2. Imò modico pretio emens rem furtivam à fure præsumitur particeps fraudis, ita ut torqueri possit. Magnif. Dn. Richt. p. 2. decis. 96. n. 11. Nunc verò illi puniri non possunt, nisi prius confessi sint talem occultationem & præstitum auxilium; Ideò illa occultatio, quando nempe negat occultans, & per testes probari potest, Indiciu ad torturam facit. Hoc enim expresse vult O. C. art. 40. So einer wißentlich oder gefährlicher weise &c. & art. 25. in vers. zum fünfften verb. oder gewarung einiger Duh &c. Dn. Carpzov. p. 3. quest. 121. n. 61. 62. wq. 66. & quest. 122. n. 59. Aliud autem est, quando quis saltim delicti jam perpetrati non est ignarus, nec tamen illud detegit aut patrari delictum impedit, cum impedire debuerit, tunc enim ad torturam sufficiens non est Indiciu, l. 48. ff. de furtis §. 1. nisi concurrant alia adminicula Farin. prax. crim. lib. 1. tit. 5 quest. 51. n. 2. Dn. Carpzov. d. p. 3. quest. 120. n. 83. 84. 85.

XIII.

XIII. QUÆRITUR, AN INDICIUM AD TORTURAM FACIAT, CONTRA ILLUM, CU- JUS RES REPERIUNTUR IN LOCO DELICTI?

Et hæc quæstio iterum affirmativè potest decidi, per ea quæ tradit P. N. D. art. 21. Farin. quest. 52. n. 74. 77. Menoch. d. l. 1. præf. 89. n. 135. 136. 137. & Althuf. d. l. 3. c. 39. n. 29. & sic contra illum oritur Indiciu perpetrati homicidii, cujus gladius reperitur vaginæ aptus, aut vulnera reperiuntur ad mensuram gladii illata, securis alteriusve Instrumenti accusati, Carer. Indic. 36. post Bartolum, quem commemorat, Vel gladius reperitur in loco delicti sanguine madefactus & vagina ad latus. Bœr. in quest. 66. n. 5. Sic etiam insurgit Indiciu contra illum, cujus Calcei, pileus, aliaque vestimenta accusati reperiuntur in loco delicti, Carpz. quest. 121. n. 7. 8. 9. & indiciu facit etiam contra illum, qui de furto fuit accusatus, si apparet formam ejus pedis convenire illi, quæ terræ humidæ infixæ est; Idem etiam sentiendum de illo casu, quando reperiuntur scalæ ad fenestram illius domus positæ, ex qua res subtracta est, contra Dominum scolarum enim indiciu facit, uti Indiciu Universalis §. deductum fuit; nisi probare possit, se ensam vel alias res commodasse, vel sibi subtractas esse. Zang. d. c. 2. n. 154. Ord. crim. art. 33. in fin. Er könte denn solchen Verdacht &c. & art. 29. in verb. Er würde denn etwas dargegen fürwenden &c. Carpzov. d. l. Egregium Exemplum extat apud Plutarchum, in Parallelis, qui scriptura reliquit: Lajum Thebandum prehensum, & carceri inclusum, quòd ejus gladio constabat occisum Chrysippum, qui nisi adhuc loquens, ipsum Lajum eâ suspitione liberasset detectis homicidii, sorte quæstionibus suppositus fuisset.

XIV. QUÆRITUR, AN INDICIUM AD TORTURAM FACIAT CONTRA LIBEROS, QUAN- DO PARENTES ILLORUM SUNT MALEFICI ET MALÆ FAMÆ?

Videtur quòd sic: & quidem quoad patrem: mores sequuntur temperamentum corporis, & sicuti ex patre filius, eò pendè modò, quò & radice arbor provenit, ita factum est, ut

D 3

ut

ut patri similis præsumatur filius. Gl. ad L. quod si nolit. §. mancipia ff. de adilit. Edict. Unde fit, ut in gravissimis criminibus non solum pater criminis reus, sed & filii plectantur e.g. in crimine læsæ Majestatis. l. quiquis C. ad L. Jul. Majestatis. pariter etiam in Crimine hæresis. c. 2. §. heretici. de heret. inc. felicitis §. nulli de pœn. in 6to. Alphons. de Castro in lib. 2. de juxta heret. punit. c. 11. Menoch. de præf. l. 5. præf. 38. n. 1. 2. 3. usq. 10. Et non procul à proprio stemmate poma cadunt. Idem fermè de matre & filia dicendum erit: in Proverbio enim dicitur: *πενταχλια τῆς εὐαγγελίας μήτρης: Qualis Mater talis filia*, vel secundum illud Tritum: *das Bier schmáckt nach dem Fasse*. Unde etiam aliqui Doctores putant, quando mater est Saga, quòd filia talis fit, & hoc modo Indicium ad torturam faciat, ita ut de omnibus Magis ferè pro certissima regula habeatur, quemadmodum ex innumeris Indiciis compertum asserit Bodinus, quem sequitur Befold. in *Theaur. Pract. verb. Deyen* / p. 397. & huc pertinet Distichon Catulli:

*Nam Magus ex matre & gnato gignatur oportet,
Si vera est Persarum Religio.*

Et nullum est Sacrificium, quod ab istis hominibus tantoperè Diabolus expetat, quàm ut suos ipsorumque liberos, simul ac hauserunt lucem, ipsi voveant, Joh. Georg. Gödelmann. d. l. 3. c. 3. n. 16. pag. 17. & cap. 10. n. 13. p. 106. Sed huic Sententiæ sic adstipulari non possumus, cum etiam contingat, quòd mali parentes bonos & pios liberos progenerent. Ideò arbitramur, quòd quidem (inprimis in crimine veneficii) Judex ad Inquisitionem pervenire possit, si nempè fama mala concurrat, non verò Indicium ad torturam sufficiens faciat contra liberos, quorum Parentes malefici fuerunt.

CAPUT II.

De Indiciis, quæ in quibusdam delictis communia sunt.

Absolutis nunc Indiciis, quæ in omnibus communia sunt, transgrediemur ad tractationem illorum, quæ in quibusdam delictis communia sunt.

I. DE

Quæritur autem,

I. DE MINIS.

An illæ Indicium ad torturam faciant? In hac quæstione decidenda videtur necessarium esse, ut distingvamus hunc in modum: *Aut minas delictum damnumve est subsecutum, à persona mala fama & vita, & quæ solita minas exequi, facta sunt*; putamus illas facere Indicium efficax ad torturam, & hanc sententiam nostram confirmat Clar. quæst. 21. n. 37. Baptista Ziletus. Conf. 79. Joseph. Mascard. de prob. vol. 2. Concl. 1062. n. 7. Menoch. d. l. 1. præf. 89. n. 59. usq. 66. P. D. D. art. 44. ibi: *oder te mand zu bezaubern bedrauet. e. g. Ich will dir gedencen / Ich will dir einen rothen Hahn auff das Haus sehen / das Messer im Leibe umbwenden / vel alio modo*. Nec refert, an quis minetur hoc expressè vel tacitè sive ænigmaticè, si post eas minas tamen delictum subsecutum sit. d. art. 44. und den Bedraucen dergleichen geschicht / & art. 31. in fin. oder aber gedrauet hätte. & quidem in continenti. Bodin. l. 4. Daemonolog. c. 2. Valentia Disp. 6. quæst. 13. punct. 4. sh. 2. Göhaus. d. r. 2. in concl. p. 106. 107. & quæst. 12. in fin. p. 125. *Aut nullum damnum subsecutum, & sunt tales minæ ambiguae, quæ possunt significare vindictam legitimam aut furv, quæ nemini denegatur & in dubio pro illa interpretanda*. Magnif. Dn. D. Richt. Reg. 3. n. 30. 33. v. g. *ulciscar, solves, permittebit te, non sic abibit &c. factæque ab illa persona, quæ bona fama, & non solita est tales minas exequi, damnumve post intervallum subsecutum*; tunc nullum sufficiens Indicium ad torturam facit. Far. quæst. svim. 50. n. 14. & per totam. Gomez. var. resolut. Tom. 3. cap. 13. n. 11. & Göhaus. d. l. p. 107. 108. Ratio est, quia sæpè multa verba proferuntur calore iracundiæ, quæ tamen Executioni non mittuntur. arg. l. famosi §. 1. ff. ad L. Jul. Maj. ibi: *nec lubricum lingua ad penam facile trahendum est*. Mascard. d. concl. n. 10. Gödelm. d. l. 3. c. 10. n. 17. in fin. qui Exemplum aliquod de foemina refert, quæ propter has minas torturæ subjecta, postea verò non à se, sed ab alio inimico impletas minas, innocens reperta fuit. vid. etiam Dn. Carpzov. d. p. 3. quæst. 121. n. 51. qui ex Boer. & Puteo simile Exemplum refert. Add. porrò Althuf. d. l. 3. c. 39. n. 24. & Jacob Schultze voce *Mina*.

II. DE

II. DE INIMICITIA CAPITALI QUÆRITUR, AN INDICIUM AD TORTURAM FACIAT, QUANDO LÆSIO INTERCESSIT ?

Et Resp. affirmativè. Hoc enim vult *O. crim. art. 25. vers. zum fünfften & art. 26.* si nempe alia Indicia inprimis minæ concurrant. Menoch, *d. l. 1. pres. 89. n. 51.* Henric. Bocer. *in tract. de quest. cap. 3. n. 34.* Dn. Carpz. *d. quest. 120. n. 43. usq. 48.* Consentit etiam Speculator. *in rit de presunt. §. 2. vers. sed pone.* Francisc. Brunus *in d. tract. de Indic. & tort. quest. 3. 1. part. 29.* Rom. *in l. 1. §. hoc rescriptum ad Syllan.* qui requirit, ut sit capitalis inimicitia, aliàs non procederet & Carer. *in pract. Crim. in pr. n. 118.* dicit necesse esse, ut cum inimicitia capitali fama mala concurrat. Jacob Schultes. *in loc. comm. voc. inimicitia. n. 1.* Procedit autem hoc tantum, quando unicus est Inimicus capitalis, nam quando accusator alios etiam inimicos habet, propter incertitudinem cessat Indicium. *arg. l. duo sunt Titii. 30. de testam. tut. Bald. Conf. 78. col. 2. vers. dubitatur utrum fama. vol. 3.* qui hunc casum in terminis tradit. Schultes in *Locis comm. dict. loc.* Menoch. *d. l. n. 52. 53. usq. 58.*

III. QUANDO IN DOMO SUSPECTI REPERIUNTUR RES SUSPECTÆ.

Quæritur, an Indicium ad torturam faciat? Et Resp. quòd sic; nam quando in ædibus veneficæ reperiuntur ollæ impletæ Unguentis magicis, bufonibus, aliisque Instrumentis magicis, vel reperiuntur Libri Magiæ vel Instrumentum obligationis ab illa persona subscriptum, satis superque suspectus fit ille, in cuius domo reperiuntur illæ res, & hoc vult *P. H. D. art. 44.* in verb. *Oder mit solchen verdächtigen Dingen umgehret.* & ita utique Indicium ad torturam facit. Gödelm. *d. l. 3. c. 10. n. 29. p. 110.* Menoch. *l. 1. de presumpt. quest. 89. n. 141. & l. 5. pres. 29. in tertio casu & pres. 30. d. libri.* Binsf. *in d. tr. de Indic. indic. 8.* Carpzov. *d. p. 3. quest. 122. n. 66.* & Göhauf. *in d. Process. contra Sagas. t. 2. in conslu. Indic. 7. p. 110. & quest. 12. p. 123.* Idem etiam de aliis criminibus censendum, e. g. quando penes uxorem, vel illum, qui dicitur adulterium

commisisse cum uxore alterius, reperiuntur litteræ amatorie ita conceptæ, ut Judici constare possit, ex iis de confessione criminis. Menoch. *l. 5. pres. 41. n. 39.* Zang. *c. 2. n. 212.* Mascard. *de probat. vol. 1. concl. 64. n. 10.* Carpzov. *d. quest. 122. n. 71.* Paris. *Conf. 54. in fin. §. 4.* Item quando penes aliquem talis moneta vel Instrumentum ad cudendas monetas aptum fuit repertum. Zang. *d. c. 2. n. 226.* Carpzov. *d. l. n. 84.* Idem etiam censendum de illo casu, quando res furtivæ reperiuntur penes aliquem, & ille nullum probare possessionis titulum potest, & est persona malæ famæ, ex hac eam ratione in suspicionem cadit, *l. 2. §. C. de furt. §. con. optus furtum vers. cum enim. Inst. de oblig. qua ex delicto nascuntur. §. c.* & ita consequenter potest torqueri; Secundum *P. H. D. art. 38. in verb. So. erfunden wurde &c. & art. 43. in pr. So der Diebstahl ben dem Verdachten erfunden wird.* Zang. *d. c. 2. n. 176.* in primis quando possessor res illas incustodia habet *l. 2. Land Rechte art. 35. die Diebstahle Thät ist/ daß Er Dieberey oder Raub in seinen Gewehren hätte/ daß Er selbst den Schlüssel darzu trüge an seiner Seiten.* Alex. *Conf. 5. n. 2. & Conf. 50 n. 8. vol. 1.* Grammat. *Conf. 14. crim. n. 1 & 2.* Jacob Schultz. *in Loc. comm. verb. Furtum. n. 4.* ubi multos Authores allegat. Aliud autem est, quando quidem in ædibus alicujus reperiuntur res furtivæ sed non in detentione ac possessione Domini, & illa persona est bonæ famæ, tunc enim torqueri non potest. Mascard. *vol. 2. Concl. 834. n. 5. & 9. Tiracq. in Tract. de pen. tempor. caus. 51. n. 131. vers. & quoniam de furio.* Accurs. *in l. Cuius super verba fuisse. C. de furtis* Jacob Schultz. *in Loc. comm. d. l. & voce fama. n. 1. per tot. vid. etiam de hact. Carpzov. d. p. 3. quest. 122. n. 39. & 46.* Hæc de rebus. Hinc quæritur.

IV. QUANDO REPERIUNTUR PERSONÆ MORTUÆ IN DOMO ALICUJUS, AN INDICIUM AD TORTURAM FACIAT CONTRA DOMINUM DOMUS ILLIUS ?

Hæc quæstio affirmatur; e. g. quando reperta est mortua uxor in Lecto apud Maritum & antea non agrota fuisse presumitur, occisa ab ipso met. marito. *l. 1. §. si vir ante uxorem & d. si quis in gravi. §. si maritus 2. ad Scum. Syll. ubi Romani. & Joham. Igneus;* inprimis quando in corpore ipsius uxoris appa-

ent signa suffocationis, maritus curavit uxorem ita mortuam sepeliri tempore noctis, & non adhibitis adhibendis in sepeliendis cadaveribus Christianorum, neque luget ipsam, & quando constat maritum uxorem ipsam odio habuisse, & quod confecerit ipsam afficere gravissimis verbis; Nam tunc si mortua reperitur, praesumitur ab ipso marito occisa, Boer. *quæst.* 261. n. 1. ex sententia Baldi, quem refert, Menoch. *d. l. 5. praesamt.* 15. n. 5. *uq.* 9. Idem dicendum, quando maritus reperitur mortuus. Sic etiam quando socius alicujus reperitur mortuus in confocii domo, praesumitur a socio interfectus, & eam ob causam contra illum Indicium ad torturam facit, si nempe non constat, aliam ob causam illam personam mortuam esse, vel ab alio homicidium fuisse perpetratum.

V. DE DEPOSITIONE VULNERATI IN ARTICULO MORTIS, QUANDO NEMPE DICIT: HANC VEL ILLAM PERSONAM ESSE CAUSAM ÆGROTATIONIS SIVE MORTIS ILLIUS

Quæritur an Indicium ad Torturam faciat? Et Resp. iterum affirmative per ea quæ tradit Goeh. in *Quæst.* 14. p. 131. & Dn. Richt. p. 5. *Conf.* 7. n. 9. 10. 11. quod & vult P. J. D. *art.* 25. §. 6. So ein Verlehter oder Beschädigter aus ehtlichen Ursachen iemand der Missethat selbst zeuget / darauff stirbt / oder bey seinem Eynde becheuret ic. præsertim ubi alia quoque adminicula concurrunt, fama publica, fuga &c. *art.* 27. & 28. Farin. *quæst.* 46. Menoch. *cas.* 47. n. 42. & *praes. lib.* 1. q. 89. n. 77. 81. 82. Althuf. *d. l. 3. c.* 39. n. 20. Magnif. Dn. D. Richter. *d. l.* Hoc autem debet, in primis in crimine veneficii, cum grano salis intelligi, non debet enim hæc accusatio oriri ex impicitia, cui propterea omnis fides derogatur, sed debet deponere rationes reddere, cur illam personam causam mortis illius esse putat; non sufficit enim dicere, hæc mulier veneficiis suis me interemit, nisi etiam probabiliter demonstretur, qualiter & quomodo interemerit, nisi & qualitates probentur. Bart. in *l. 17. §. quod tamen ff. ad l. Jul. de adult. l. habeat ff. de insit. ait.* in primis, quia deponenti in propria causa non creditur, *l. 10. C. de testib. & l. 10. ff. eod.* potest enim fieri, ut plurimum fit, ut morbus ejusmodi gravis &

periculosus descendat ex naturali causa, unde periti Medici & Chirurgi consulendi sunt, quibus cum iudicant morbum esse naturalem, magis credendum, quam morientis sive ægroti opinionem, pertinaciamque instabili & periculosa; & hoc tradet O. C. *art.* 6. in verbis: Ob die Missethat / darumb Er verlichiget / auch begehren sey der nicht. &c. Nam etsi nemo in articulo mortis immemor salutis suæ esse, vel mendacia deponere praesumatur, tamen semper morienti non credendum, nisi & potuerit probari. *l. 3. §. 1. ff. ad Scium Syllan.* imò & hoc apud Ictos tritum est Proverbum, non omnem morientem esse D. Johannem Evangelistam. Vid. Menoch. *l. 5. praes.* *5. n. 19. Gödelm. d. l. 3. c. 9. n. 25. 26. 27. uq.* 3. *pag.* 97. 98. Carpzov. *p. 3. quæst.* 120. n. 50 & seqq. Göh. *d. quæst.* p. 132. 133. & seqq. & Schult. *in Avth. sed novo Jure.* *l. 3. C. de Serv. fugitiv.* Jacob. Schult. *in Loc. comm. vocab. Vulnus.* n. 2. *in pr. & med.*

VI. SI QVIS PRIUS PAUPER FUERIT, ET IS PRÆTER SOLITUM PECUNIAM EXPENDERIT, NEC CONSTET UNDE HABEAT

Quæritur, an hoc Indicium ad torturam faciat? Et iterum respondetur affirmative; Consentit nobiscum Bart. & Salicet. in *l. fin. de quæst.* Brunus in *tract. de Indicium part.* *l. 6. cir.* *ca.* 3. n. 5. Gometz. *comm. Jur. civil.* tom. 3. c. 13. de tortura *Reorum. nunt.* 13. in primis quando concurrat fama publica. Gomez. *Art.* 10. Hipp. de Marsil. *in pr. crim.* §. diligenter. n. 19. Clar. *in pract. crim. quæst.* *l. 1. n.* 1. Hippol. Bonacosi. *in Commun. opinion. Crim. part.* 2. *in verbis Indici.* um facit fama publica. & hoc expresse statuitur in P. J. D. *art.* 43. ubi dicitur: wenn jemand verdacht einer Dieberey, oder nach der That mit seinem ausgehen reichlicher befunden wird / denn sonst sein Ver- und Gush herkommet / Ist es denn eine solche Person zu der man sich der Missethat versiehet / so ist eine redliche Anzeigung der Missethat, und wieder Sie vorhanden. Carpzov. *d. p. 3. quæst.* 122. n. 49. Debet autem liquidò constare, delictum esse commissum, propter quod Index inquirere vel torquere intendit, alias non potest procedere ad torturam, in qua de irreparabili præjudicio agitur. *text.* & ibi Bart.

in l. 1. §. Item illud ad Syllan. Bossius ab initio sui Tractat. crim. n. 1. In dubio enim quilibet præsumitur industrius l. 10. ibique Bl. c. ar. litt. int. Malcard. de prob. Concl. 1392. n. 9. Magnif. Dn. Richter. p. 6. Conf. 31. n. 3. 10. 12. 13. & 14. Et hoc maxime procedit in furto atrocino &c.

Quæritur autem quid de illo casu censendum, quando suspecti veneficii divites fiunt, num Indicium ad torturam faciat? Et respondetur, quod non, nisi alia adminicula concurrant; Hoc quidem certum est, Sagas permissione Dei suâ arte etiam hoc perficere posse, quò lucrum secum contrahentis adipiscantur. Chirland. de Sor. riteg. quest. 6. n. 13. Interim tamen non sequitur, quod statim sit Indicium ad torturam, quilibet enim præsumitur dives fieri posse, Aretin. in L. fructus. 7. §. 1. in fin. ff. solut. matrim. & Natura reddit homines rationis compotes solertes & industrios, ut in futurum acquirant l. pen. C. an Serv. ex suo facto. Et hoc maxime procedit ubi apparet de industria acquirentis. Gambs. in th. c. 42. axiomat. lit. F. Omnis labor optat præmium & operarius est dignus mercede sua. c. quicumq. 4. quest. 12. Dicitur autem ratio naturalis, ne quis fraude tur suis laboribus, sed ut præcipuum sibi habeat, quod suâ industria suoq; sudore lucratur. l. 6. §. 1. ff. de Jure Dot. Regner. Sixtin. 2. Conf. Marpurg. 14. n. 120. Seu potius justum est, ut unicuique labor suus proficiat. Cassiodor. lib. 2. var. Epist. 33. Naturale enim quod est, manis præsumimus, quàm quod accidentale. Klock. Conf. 182. n. 76. Imò delictum non debet in dubio facile præsumi, & idèò actus, qui potest sonare in delictum & non delictum, semper interpretatur, ut absit delictum. l. 51. ff. pro Soc. L. 4. §. docere 12. ff. de vi bon. raptor. Klock. Conf. 197. n. 16.

VII. DE ACCLAMATIONE PRO

AUXILIO

Quæritur, an Indicium faciat ad torturam contra illum, qui domo alicujus exiit cum gladio vel aliis armis, postquam antea audita fuit puella vel quis alius, succurrere, succurrere, & inde in domo mulier reperitur stuprata, aut homo vulneratus? Et respondetur quod sic; Hæ enim vociferationes & acclamationes si exire domo visus fuit, hoc efficiunt. Bald. ad L. ult. C. de

pro-

probat. Brunus in Tr. de Indiciis. part. 1. vers. item ponit & Carerius in Pract. crim. p. 54. in 22. Indic. & p. 55. in 22. Indic. Jacob. Menoch. de præf. lib. 1. præf. 89 n. 119.

VIII. QUÆRITUR, AN INDICIUM AD TORTURAM FACIAT IN PUNCTO INFANTICIDII, EXPOSITIONIS INFANTIS &c. QUANDO IN MAMMIS SUSPECTÆ LAC REPERITUR, ITA, UT EX UBERIBUS ADHUC PROFLUAT?

Affirmatur, secundum art. 36. P. D. D. in verb. Wo aber das Kindlein so fürklich erdödet worden ist / daß der Mutter die Milch in Brüsten noch nicht vergangen; & hoc est signum puerperæ quod natura ipsa demonstrat, uti apud Liliam Gregorium Gyraldum in Symbolorum Pythagora Commentariis reperitur. vid. Menoch. l. 1. quest. 7. n. 24. & quest. 3. n. 3. Debent autem alia adminicula concurrere, quædam enim personæ, quæ gravidæ non fuerunt, nec pepererunt, reperuntur, quæ lac in mammis habent, quod non solum virginibus, sed etiam viris accidere potest, uti ex Horstii tractat. de corpore human. lib. 1. Ex. 7. quest. 8. adducit Exemplum de Barone Matth. Stephanus in Notis ad dictum articul. 36. vide etiam Carpzov. d. part. 3. quest. 122. n. 22. & Hippocrat. in 5. aphorismorum, in 39. aphorif. & ibidem Galenus, qui dicunt, quod fieri possit, ut mulier habens lac in mammis et si non conceperit, sicut illa, cui menstrua non fluunt. Paris. Conf. 29. n. 48. l. 2. Menoch. d. l. &c. Absentina è viro tantum lactis eductum vidit, ut inde confectus sit Casens. Talem in Anglia hospitem habuit Joh. Rhodius, & Calabrum novit Santorellus, qui uxore mortuâ, cum præ inopia nutricem conducere non posset, suo lacte prolem propriam aluit. Vide Systema Phisicum ad usum Gymnasii Gothani editum, lib. 7. part. Spec. Cap. 23. n. 24. Idèò Obstetrices suspectas personas inspicere debent, secundum d. art. 36. verb. nachdem aber ehliche Leib-Ärste sa-gen. c. ibig. Stephan. Carpzov. d. l. n. 24.

IX. QUÆRITUR, AN IN CRIMINE INFANTICIDII, ABORTUS, EXPOSITIONIS INFANTUM &c. INDICIUM AD TORTURAM FACIAT, QUANDO UBERUS SUSPECTÆ SUCCESSIVE INTUMESCIT, ET ILLA MOX MACRA ET LIVIDA EXISTIT?

Resp.

Resp. simili modo quod sic; præsumitur enim Infantem occidisse, quando nullus Infans reperitur. & hoc vult O. C. art. 35. So man eine Dirne/ so für eine Jungfrau gehet / in Argwohn hat / daß Sie heimlich ein Kind gehabt / und eröbret habe / soll man sich sonderlich erkündten / ob Sie mit einem grossen ungewöhnlichen Leibe gesehen worden sey; Mehr: ob Ihr der Leib kleiner worden / und darnach bleich und schwach gewesen sey re, Carpzov. d. p. 3. quest. 122. n. 19. 20. 21. Idem censendum in crimine abortus, & expositionis infantii, suspecta enim persona simili ex ratione potest torqueri, in primis quando suspecta sapè negavit, se gravidam esse, partum in utero celavit, infantemq; sola enixa est. Magnif. Dn. D. Richter part. 5. Conf. 5. n. 4. & suspecta est talis persona, in quam hæc suspicio cadere potest. P. H. D. art. 35. wo denn die Dirne &c. & ab obstetricibus & matronis honestis & peritistacta, inspectaque perierisse deprehenditur. in verb. art. 35. soll die durch verständige Frauen &c. Joh. Zang. d. c. 2. n. 168. maxime si mediante juramento deposuerint. Jacob. Schultes in addit. ad Modest. Pistor. part. 3. quest. 130. n. 78. & p. 4. quest. 143. n. 11. Carpzov. d. l. & hæc inspectio maxime necessaria est; potest enim hic tumor ex agrotatione oriri, uti hac de re testantur Medici, & paucos ante annos Exemplum in Uxore. H. E. zu M. qua propter magnum uterum Scortationis ante nuptias commissa accusabatur, postea vero agrotata reperiebatur, contigit.

CAPUT III.

De Indiciis, quæ præter enumerata communia Indicia cujusdam delicti propria sunt.

Expositis nimirum illis Indiciis, quæ in omnibus delictis communia sunt; Consequens est, ut transgrediamur ad tractationem specialiorum Indiciorum. Ideo ponimus

I. IN.

I. INDICIA IN CRIMINE VENEFICII.

Primum Indicium ad Torturam est, quando suspecta persona veneficia ad tradendum docendumque alios incantationes se offert, & hoc vult P. H. D. art. 44. vers. So sich jemand erbeut andere Menschen Zauberey zu lernen / Plerumque enim Magi & veneficæ suos liberos, aliosque in arte sua diabolica institunt, dicuntque: Du läuffest und rennest / und erwirbst doch nichts / so du mir nur folgen willst / will ich dich was lernen / daß du dein Lebetag genug hast. Gödelm. d. l. 3. c. 10. n. 3. p. 106. Carpzov. d. l. 3. quest. 122. n. 62.

Secundum Indicium ad Torturam est Invocatio Diaboli, facta cum objuratone ad eximenda maleficia & res perditas, quis suffuratus sit, aut ubi recondita sint, manifestandas. Delrio. lib. 6. c. 2. per tot. Göhauf. d. Process. tit. 2. in concl. pag. 110. Indic. 7. vel quando vetula utuntur verbis suspectis e.g. zum Segen sprechen ic. si mala fama concurrat, & hoc svadere videtur P. H. D. art. 44. ibi: oder mit verdächtigen Worten umgehret / und dieselbe Person der Zauberey berüchtiget / das giebt eine Anzeigung zur Zauberey / Gödelman. d. l. 3. c. 10. n. 26. p. 110. Idem ferme dicendum de illo homine, qui Diaboli nomen semper ore effutit, aut pueros proprios vel alienos, aut etiam animalia, in Diaboli nomine execrari solitus; Unde & Binsfeld. in l. fin. de Indic. Indic. II. c. de Malef. & Mathem. dicit: quod si mala fama concurrat, in crimine veneficii hoc Individuum ad torturam sit.

Terriò. De Dracone volante quæritur, an Indicium ad Torturam faciat contra illum, cujus ædificiis inqubet Draco volans. Et Resp. quod non. Est enim Draco volans fumus crassior & productior propter levitatem sursum tendens mox à frigida nube repellitur, percussus autem sursum tendens mox à frigida ignei serpentis figuram, & videtur scintillas ardentes ex ore revomere, quia partes subtiliores continuo resolvuntur. Michael Zanard. Univers. Element. part. 3. quest. 4. p. 195. Scharff. part. spec. Phys. lib. 4. c. 2. pag. m. 105. & 106. vel uti sentit Autor Systemat. Phys. Gothan. Lib. 3. part. spec. c. 2. n. 32. est exhalatio pingvis & copiosa accensa que deorsum

deorsum oblique cadit e nubibus similitudinem habens veri Draconis in aere circumvolantis; & ideo ex naturalibus causis procedit; Imò dicitur Auctor *system. Phys. Gorb. d. l. 3. c. 2. in Axiomatib. Axiom. 7. p. 312. quod Draco volans naturaliter etiam aedificiis eorumq; telis incubare possit, quod accedat, quod aër circa aedes sit temperatior & calidior, ad quem propter cognationem facilius tendat hoc Meteoron.* Hæc ex Scholis Physicorum. Et licet Diabolus sese huic Draconi naturali interdum immisceat, vel se ita transformet, eamq; ob causam aedificiis alicujus incubet, Indiciū tamen cessantibus aliis adminiculis, contra illum, cujus aedificiis se inposuit, facere nequit, cum ut supra dictum, hoc etiam naturaliter fieri possit; Præterea nemo inficias ibit, quemadmodum ipsa Experientia, Magistra rerum, docet, quod Diabolus in forma Draconis volantis etiam aedificiis hominis bonæ famæ infederit, res illius surripuerit, & aliis de veneficio suspectis attulerit; Et si huic assertioni sit subscribendum, atque ex eo solo, quod Draconem aedibus, cujusdam aliās bonæ famæ volantem & involantem quis viderit, contra Dominum ædium statim ad inquisitionem & torturam procedendum, sanè iniquissima inde evenirent, & facile fieri posset, ut Judices diabolicā hāc illusionē seducti aberrarent in judicando, & etiam justissimum & medio tollant: Non enim nescii sumus, Diabolum variis & mille modis perniciem Piorum machinari, ejusque ingenium esse, sanctos, eorumque facta coram Deo & hominibus calumniari. Brentius in *Johannem Hom. 52. fol. 256.* Hinc etiam Salvator noster illum reus Mendacem & homicidam appellat. Quod cum certius, eò cautiores Judices esse debent, & quo graviora sunt crimina, eò magis providendum, ne quid contra Jus & justiciam committatur, aut facile innocens condemnetur. l. 1. §. 5. ff. de Carban. Edict. Indiciū si quidem hāud potest facere sufficiens id, quod in contrarium frequentē & faciliter contingit. Philipp. Corneus vol. 3. Conf. 277. n. 5.

Quartò. De Stigmatibus quæritur quid sentiantur? Antequam quæstionem ipsam aggrediamur, lubet explicare, quid sint **stigmata.** Erant autem olim notæ publicæ, quibus compungebantur brachia fabricensium, ad imitationem tyronum, l. 3. C. de fabricens. Alius Amidenus lib. 8. c. 12. Sic manu etiam signari squarios ostendit *L. pen. C. de aquaduct.* Erant & stigmata Notæ &

Puncta servis inusta, l. 2. C. de serv. fugitiv. & Cicero *afflu. lib. 2. n. 25. p. mibi 107. Thracem compunctum nosse Thraciū dixit; & infames talibus stigmatibus notabantur, ut quilibet illos cognoscere possit.* Hinc stigmata etiam Infamiae notæ vocabantur. Petr. Gregor. lib. 21. cap. 34. in *Syntagmate.* vid. ulterius l. ult. C. de Sportul. l. 19. 27. 28. 34. in *Syntagmate.* Devt. 14. 1. 2. 3. Maccab. 2. 29. Gal. 6. vers. 17. l. *quæstionum de ressiq. l. 1. §. 1. de calumniatoribus.* quæ postea prohibita. l. 17. C. de papa. Althuf. in *Dicæolog. l. 1. c. 98. §. 63. n. 255. in allegat. Carpzov. part. 3. quæst. 129. n. 9. 10. 11.* Sed de his acceptionibus hîc sermo non est, de illa tantum oritur quæstio, quando suspecta persona veneficii stigma in corpore habet, (uti nuper in *Ducali Præfectura Ensseldæ in accusata veneficii W. E. in humero dextro tale stigma repertum fuit*) an Indiciū ad torturam faciat? Multi sunt, qui affirmant, esse stigmata quædam post Aures vel anteriori frontis parte Sagarum, inter quos est Trisculanus quidam, recensente Bodino l. 4. c. 4. sub fin. qui dixit: *Magis impressum esse Signum, quasi vestigium Leporis, cui quædam ad ossa usq; indatur acus, locum tamen sensus expertum esse, nec sanguinis minimum elicuisse* (de quo ait Remig. in *Dæmonolatr. lib. 1. c. 5.*) & hoc Indiciū se plurimos magos patefecisse. Et ex his indicii firmisissimam præsumtionem esse, & cum aliis sufficientem, ut procedatur ad condemnationem dicit Bodinus; addit autem: *Ego tamen iniquens, cum Banard in suo Dialogo von den Zauberern cap. 4. sentio, principes quosdam Magos carere signo, nisi illud habere loco tam abdito, ut eos per hoc detegi difficilissimum sit.* Nam à *Falesco* quodam nobili viro accepi, quosdam à Diabolo sub palpebrarum altera, quosdam ex uno ex labiis, quosdam in pedice (Unde etiam putat Danæus inter alia causas hanc esse unam, quod à torquendis omnes pili etiam in pudendis abraderentur) obsignari; Danæus verò putavit, Satanam iis tantum Notam inungere, quos metuit pactum suum deserturos, aliis verò quos constanter esse sperat, non item; In viris tamen Notam ejusmodi apparere, ut plurimum in dextro humero, inter labia, in palbebris, nonnullis in sede, ut non facile revelentur; In foeminis ad femur, sub axillis aut genitalibus. vide etiam Damhoud. *prax. crim. c. 61. n. 134. Berlich. p. 4. concl. 4. n. 153. 154. & Gödelmann. d. l. 3. c. 3. n. 26. 27.*

Sed huic sententiæ tam simpliciter adstipulari non possumus; potest enim aliquis per vulnus Cicatricem, & per impurissimam

hoc vult P. H. D. art. 33. ibi: Item, so der Beschlagte des Mordes halber &c. Carpov. d. p. 3. quest. 122. n. 2. Althuf. d. l. 3. c. 39. n. 30. Magnif. Dn. D. Richter part 5. Cons. 7. n. 7. nisi contrarium probare possit. P. H. D. art. 33. in fin. Er sündte denn solchen Verdacht. Zang. d. tr. c. 2. n. 154. Carpov. quest. 121. p. 3. n. 6. 7. 8.

Alias præsumptiones, per quas possit probari homicidium, vide apud Marc. Anton. Blanc. in tractat. de Indiciis, ubi à numero 67. usq. ad n. 409. colligit omnia Indicia ad hoc crimen pertinentia. Confer. etiam Menoch. de arb. Judic. quest. cas. 361.

III. INDICIA IN CRIMINE ADULTERII.

Primum est, & quidem contra uxorem, quando maritus elapso jam anno abfuit, & domum reversus reperit uxorem prægnantem. Gloss. & Canon. in c. dixit 32. q. 1. Felin. in c. prætere n. 3. X. de testibus. Carpov. p. 3. quest. 122. n. 24. ex ipsa enim natura oritur hæc præsumptio, quæ urgens aded est, ut dici debeat probatio concludens, quæ operari deberet, ut non solum mulier perdere debeat dotem, sed etiam puniri possit Legis Juliæ de adulteriis poena. Menoch. l. 5. præf. 41. n. 5. 6.

Secundum Indicium commissi adulterii est adversus eum, cui à marito ter denunciatum est, ne cum ejus uxore esset, eamque alloqueretur, & tamen deinde comperit eam alloquentem. S. hu itaq. in Auth. ut liceat matri vel avia, de quo delumpta est Auth. si quis ei. C. ad L. Jul. de Adulteriis. Speculat. Tit. de præf. 5. species n. 4. Menoch. de præsumt. lib. 5. præf. 41. n. 9. Mascard. de probat. vol. 3. concl. 1228. n. 44.

Tertium Indicium est, quando Uxor alicujus gravidâ facta fuit, & constat, maritum aliquamdiu cum uxore non concubuisse, propter infirmitatem intervenientem, vel aliam causam, vel si ea valetudine paterfamiliâs fuit, ut generare non possit; unde etiam ille qui in domo natus est, pro filio patrisfamiliâs non habetur, L. filium 6. ff. de hu qui sui vel alieni Juris. Magnif. Dn. Præses. Exerc. 3. th. 44. & per consequens contra uxorem indicium commissi adulterii oritur. Bocet. in tract. de Adult. c. 4. n. 7. Carpov. d. quest. 122. n. 73.

TANTUM DE INDICIIS.

Antequam Disputationem nostram finiamus, necessarium erit promissis nostris pro viribus satis facere, & Questionem illam de proba per aquam frigidam Sagarum Döner Wasser Prob. ut Hekt. quæ pluribus in Locis ab usu recessit, decidere.

Ante omnia autem modum illius adducere lubet. Solebat enim sic fieri: Quando aliqua personæ famâ vel aliorum testimonio depositione pro Suspectis veneficii habebantur, eæ statim absque ulteriori inquisitione capiiebantur, captæque extra urbem sive pagum deducebantur, & in aquam frigidam transversæ ita conjiciebantur, ut dextræ manus pollex sinistri pedis magno digito, sinistræ verò manus pollex dextro pedis magno digito esset alligata, quas supernatantes Judices statim de crimine veneficii valde suspectas judicabant, & idcirco duriori quæstioni subjiciebant; Si verò submergerentur, innocentes esse credebant. Et hic modus quibusdam in Locis adhuc observatur. vid. Gödelm. in Respons. ad N. Secretarium Civitat. Westphal. & in tr. lib. 3. c. 5. n. 1. Göhauf. in decis. questio. 1. p. 7. & 8. Zieritz. ad Const. crim. art. 20. Befold. in Thejur. præf. voce Wasser Urtheil/ Wasserprob. Bocet. in tr. de tort. & quest. reor. c. 3. n. 101. Heimius in Dissert. de prob. per aq. & ignem. p. 16.

Queritur autem, an illa proba sit licita? Negatur sequentibus ex rationibus. (1.) quia neque in Sacro (in primis Deut. 21.) neque Cæsaris Codice hanc probam approbatam legimus, sed Legibus & Patrum Sancitis adversatur. arg. leg. ult. C. de probat. & c. consulisti 2. quest. 4. (2.) quia species idololatriæ est, veritatem ab Elemento aquæ exquirere, & idolum in ea sibi fabricare. (3.) quoniam superstitiosum est inventum & diabolico instinctu excogitatum, Damhoud. præf. crim. c. 43. per quod innocens sæpè condemnatur. arg. c. significantib. de purg. vulg. & cap. satis perversum, distinct. 56. Andr. Alciatus in Compend. Judic. Process. Hottomann. de Jure feud. c. 44. Borcholt. de Feud. c. 7. n. 52. (4.) accedit, quòd purgatio aquæ frigidæ inter Judicia peregrina & ad innocentiam probandam insufficientissima refertur; Sic Lucius III. Pontif. Rom. cuidam constituentiffima refertur; Sic Lucius III. Pontif. Rom. cuidam constituentiffima refertur; Sic Lucius III. Pontif. Rom. cuidam constituentiffima refertur. c. Mennam. 2. quest. 5. & arg. c. Monomachiam 2. q. 4. & dd. Authores ad locum. (6.) quia nulla probabili ratio

ne aut fundamentores illa tanti præjudicii nititur, Hieron. Treutler. *Disp. select. vol. 2. Disput. 4. th. 7. lit. c.* & insuper (7.) fallibilis est. Arumæus. *Exercit. Justin. 30. th. 14.* Unde etiam Lotharium Imperatorem in *Lomb. Jure lib. 2. tit. 54. §. 31.* hanc probam tanquam improbatam explorationem nominatim sustulisse legimus; Quem sequuntur multi Theologi, Jurisconsulti, Medici & Philosophi; inter quos sunt M. Ludov. Dunder. in *Calibus Conscientia Tit. vom Östlichen Geses. Sect. 1. quest. 40. pag. 260. & 261.* Jurisconsulti Marpurgenses apud Dedekennum *vol. 2. Theaur. Consilior. Sect. 19. Tit. von Zauberey und derselben Straff.* Evvichius Medicus Brementis in *suo Tract. von den Hexen fol. 35. & 41.* Bodin, *de Demonolog. lib. 4. c. 4.* Wierus, Neuyvaldus, Lerchemer, Otto Melander in *Process. contra Sagas quest. 4. fin.* aliique. Hancq; Doctorum communem sententiam approbant etiam omnes Facultates Juridicæ in Academiis Germanicis, & Novissimi Doctores. vid. Carpzov. *part. 3. quest. 122. n. 69.* & Besold. *d. l. I.* Ideo à comuni sententia in iudicando & respondendo haudquaquam est recedendum. *L. i. vers. & sanè crebrior. de off. quest.* Gödelm. *d. l. 3. c. 5. n. 26. 27. 28.* & qui contra hanc sententiam istâ exploratione diabolicâ utuntur, non aliter quam si aliquem injustè in carcerem coniecissent, actione injuriarum conveniri possunt. Gödelm. *d. l. n. 35.* Quæritur autem quid faciendum, quando Sagæ se se ipsas huic probæ offerunt, an illud faciendum? Et simili modo negatur, Judices namque isti, qui ad solas muliercularum importunas preces, ipsas aqua tentant, præcipitanter agunt ac peccant, & quidem mortaliter. Solet quippe Diabolus sæpè Sagis promittere se illas liberaturum & in ipsis aquis famam vitamque earum adservaturum esse, quod verò rarissimè servat, Interim tamen homines in superstitione hâc retinet, uti rectè observarunt Jcti Marpurgenses apud Dedekennum *d. l. vid. etiam Delrio d. tr. lib. 4. c. 4. quest. 5. Sect. 3. circa fin. & Idem d. l. 4. c. 2. quest. 5. Göhauf. d. quest. 1. p. 23. 24. 25.*

Nec officit I. Exemplum, *Num. 5. vers. 12. & seqq.* quod quidam dissentientes (vid. Seld. in *Jano Angl. lib. 2. fol. 115.* Potan. *lib. 6. Orig. Fr. f. 519.* & Zuinger. in *theatr. vit. hum. vol. 3. lib. 4. fol. 363. A.*) ad stabilendam sententiam istius Explorationis adducunt. Nam (1.) foeminae istæ non de veneficio, sed de adulterio erant suspectæ, (2.) illarum viri

viritalia crimina indicabant. (3.) non capiébantur (4.) non ducebantur ad rivos, sed ad Templum, ubi Maritos pro illis libare oportebat; (5.) tantum parvillum aquæ in vase fictili cum pulvere è solo tabernaculi mixtum fumebatur; & in foeminas mittebatur, non verò transverse in aquam ejiciebantur. (6.) non erat aqua communis, sed sancta & amara. (7.) non ligabantur manus & pedes illarum, sed discooperiebantur capita istarum. (8.) illæ non natate, sed tantum si reæ essent, putrescere femora & uteri istarum intumescere debebant (9.) hoc non perficiebat Carnifex, sed Sacerdos (10.) hic tantum apud Israelitas adulteræ coarguendæ certus quidam Mofi divinitus traditus erat modus, qui nostro temporis nunc rectè non aptabitur; quis enim nescit, populum illum hæc de re à Deo speciale habuisse mandatum, Politicæ illi Mosaicæ, ubi supremus in Republica Princeps & Judex ipse extitit Jehova, magis accommodatam, quam præsentis nostræ Reipublicæ formæ, statuiq; ubi leges illæ planè sunt sublatae, nec ita immediatè amplius in causis dubiis decernit Deus, uti antiquitus in populo Israelitico:

II. Non obstat, quando Dissidentes dicunt, hanc probam per veteratam consuetudinem esse approbatam. Resp. enim (a) quòd non sit universalis, ideoque non omnibus in locis fiat, (b) quòd non sit approbata pro æquitate, sed contra illam, cum tamen requiratur, ut sit *eine wohlbergebrachte, rechtmässige und billiche Gewohnheit* Schneidovv. *ad l. 1. Tit. 2. Instit. de J. N. G. & C. §. ex non scripto. n. 4.* Carol. V. in *Proem. Constit. crim. in fin.* (c.) quòd illud, quod ab initio est vitiosum, per longi temporis consuetudinem non possit fieri licitum. Et (d) quòd illud, quod non ratione introductum, sed errore primùm, deinde consuetudine obtentum est, in aliis similibus non obtineat; & quòd consuetudo, quæ ratione caret frustra allegetur: imò tanquam beluina ferocia & perniciose corruptela detestanda fugiendaque sit. *l. 39. ff. de Legibus c. mala cum 2. seqq. distinct. 8.* quod de hac proba rectè dici posse confirmant Otto Meland. in *Process. contra Sagas c. 4. in fin.* Bocer. in *d. tract. de quest. & tort. c. 3. fol. 261.* Damhoud. in *prax. crim. c. 43.* Heinsius in *Disp. de proba per ignem & aq. fol. 10.*

III. Non resistunt dictis; Scribonii Ramistæ tum in *sua Physiolog. fol. 115. & 130.* tum in *Epist. ad Lemgovienenses*, aliorumque illius

alius affectum, Goclenii, &c. rationes & Exempla (4) quod nempè venefica coniecta in aquam non submergantur propter exutam veri hominis proprietatem & assuetam levem naturam in corpore Sagarum, & eandem Saturnicam, quamvis magna superijecta gestet pondera. vid. Arumatum d. Diss. tit. th. penult. unde etiam fiat, quod Saga propter levitatem brevissimo temporis Spacio, unâ nocte innumera peragrent millaria (6) quod naturalis sit *av riva d'ia* inter aquam & veneficas, uti *av riva d'ia* inter homicidam & corpus occisi, ita ut nohnt aqua Sagas in alveum recipere, quia Baptismo abusa fuissent, (3.) quod Scribonius per ipsam visionem & Exempla expertus sit, nullas Sagas posse submergi, nec contraria Exempla produci possint.

Ad 1. enim Resp. **Negatio:** Quis enim ita extitit absurdus qui veneficas etiam post istam eam **Diabolo** **sedur**, corpus & animam rationalem, res sc. ipsam hominis, contingentes substantiam retinere unquam negare fuerit ausus? **est autem** quodammodo, vel in totum etiam, qualitates mutant priores. Ut enim fungus & calor in aqua non tollit ejusdem humiditatem, ita nec hominis vel pietas vel impietas, corporis tollit gravitatem; Deinde illud non Sagarum levitati, quando intra breve temporis spacium tot innumera peragrent millaria, sed Dæmonis tribuendum est potestati qui non tantum veneficas, sed & cum illis homines alios Magie profus ignaros, ad Magorum Conventus tantâ ducere exportareq; solet velocitate. Heinsius in d. Diss. p. 20.

Ad 2. dicimus, quemadmodum supra negavimus Effluxionem sanguinis è corpore mortui in præsentia homicidæ tanquam Indicium incertissimum; ita negamus simile fundamentum, quò nituntur dissentientes; Insuper Baptismi usus tantum post Christum natum caput; & ista contumelia sc. abusus Baptismi, tantum in Deum, cujus foedus violatur, non verò in Creaturam inanimatam redundat. Imò hoc si verum, tum non omnem in aquam redundaret, sed in sacramentalem solum. Jac. Britannia Rex in *Diemannlog. sa a lib. 3. r. 6. f. 199.* Heinf. & Gödelm. *ad. loc.* Göhanf. *d. quest. 1. pag. 16. 17. 18. & seqq.* ubi alias objectiones refutat.

Quod tertio loco adductam visionem & Exempla Scribonii, Resp. quod quidem permittente Deo ex potestate Diabo-

boli interdum fieri potuerit; aliquam submergi. **Sagæ** **negi-** **viffe**, uti paucos ante annos, accusata veneficiæ, profugit ex vinculis, ad probandam innocentiam veneficiæ accusati, se in aquam tressit, submergi verò non potuit; Interim tamen ex his Jus sumi debere, specialesque eâ de re vindi Leges, nullò modo, nullavè unquam defendi posse ratione videtur. Jura quippe constitui oportet in his, quæ ut plurimum; non etiam quæ ex opinato & fortè uno alio accidunt casu. Leges etiam ad ea potius aptari debent, quæ frequenter, quàm quæ rarò eveniunt. Quæ enim semel aut bis existunt, meritò prætereunt Legislatores. *L. 3. 4. 5. & 6. ff. de LL.* Quod verò contraria Exempla non produci possint, simpliciter negatur. Huic occurrit Gödelm. *d. l. 3. cap. 5. n. 35. pag. 45.* his verbis: *Cum anno 1588. ex Borussia in Livoniam proficiscerer, invitavit me in via quidam prædives & opulentus Nobilis in suam Arcem; Hic eum veneficam sequente die propter enormia delicta, quæ suâ magicâ & diabolicâ arte commiserat, jam ad ignem condemnasset; Quæsi, num illam quoque prius in aquam mare soltas confisset, ad experiendum utrum rea esset, eo negante, monti, in id temptat, (solus enim ea ratione inquirere, num hæc exploratio per aquam frigidam verè esset, nec ne, sed ecce postquam veneficâ & accusatâ in aquam frigidam colligatis artibus suis profugit, hæc in submersâ dicit. Et postea ad me scripsit, se cum sex venefici capta, in aquam tressit, et omnes fuisse submersas, & in fine literarum scribit: Jam domum tibi arêdo, signam hoc falsum, diabolicum & furiosum esse & Magistratum incautum decipere posse. Hæc illi.*

Si itaque Exempla approbanda bona, & verò similia, non verò Diabolica & Tyrannica amplectenda sunt. Lotharius in *Lomb. Jur. lib. 2. d. tit. 55.* vid. Lindenbrogium in *Codice LL. antiquarum* Et hæc Exercitii gratia proposuisse sufficiat, licet non omnibus pro ingenii tenuitate satisfacere licuerit.

Interim tamen **DEO TER OPTIMO MAXIMO** pro viribus præstitis sit Laus, Honor & Gloria, in Sempiterna Secula!

Purpureis gratisque nitet nunc floribus aruunt,
Suavi & gramineum mulcet odore solum.
Sic variis halas gemmis, dum trudis, Amice,
Ingenii Specimen. Gratulor inde Tibi.
Ergo bonis faustisque avibus conscende Cathedram,
Utque cito veniat messis opima, precor!

Christoph. Philip. Richter / D. Com.
P. C. P. P. Fac. Jur. Ordin. & h. t. Rector.

Magna reos onerans quæ sit præsumptio, tradis,
Es Themidos Cultor sedulus atque probus.

Eximio Dn. Nehringio,
Dissertationis erudite Autori gratulor
& optima quoque precor

Georgius Adamus Struve / D.

Indicium doctæ manifestant indolis usûs
Quæ tua tutari niteris Indicia.

Hæc Tua votivum gratantem pangere carmen
Me Tibi composcunt suaviter indicia.

Hæc Præstantissimo atq; Doctissimo Dn. Respond.
erudite hujus Disputationis Autori benevo-
lentie testanda causâ LMq; adponeb.

Ern. Frid. Schröter, D.

Dum fers, delicti quænam sint iusta patrati
Indicia, ingenii dona probare cupis.
Indicat hoc scriptum, virtutem amplectere solam,
Detestare malum, sic bene cedit opus.

Gratul. scrib.

Johannes Christophorus Salschner /
J. U. D. & Prof. Publ.

Indicium quoddam falsum, quod jure probatum,
Ordine, Nehringi, nec sine laude refert:
Est hoc indicium Te non fugitare laborem,
Volvere sed Leges assiduo studio.

Gra-

Gratulor hos ausus: captam pertexere telam
Pergas; Sic merces larga laboris erit:
Nam non qui cæpit, sed justè perficit actum
Consequitur laudem, quæ super astra locat.
Nec sunt ingratae Musæ, largissima pendunt:
Nec scit sudantem deseruisse Themis.

Amicæ gratulationis causâ f.

Joh. Georgius Kellner / Jur. Fac.
& Scabinatus Actuarius.

Dum Cathedram scandis, Musis Phoebæque favente,
Factis hisce tuis en bonus augur ero.
Per Cathedram Tibi scala patet qua scandere tandem
Astræ liceat culmina sacra Deæ.

Paucula hæc ex singulari affectione Amico suo plu-
rimum dilecto gratulabundus adjiciebat.

Johann. Heinrich Hoffmann.

Malo invidiam, quàm misericordiam.

Quo tanquam Symbolo quodam, præscam illud à præ-
scis usurpari solitum,

FRAIGLICH.

Salve Castalii Jovenis cupidissime fontis,
Salve Pegaseo non abigende choro.
Si mea nunc tacitâ cohiberem gaudia mente
Quæ mihi fert alter jam Tibi partus Honos;
Immemor aut veteris meritò vinciar Amicè,
Aut reus invidia crimine turpis agar:
Namque fides veluti rebus spectatur in arcibus,
Sic est in lætis perspiciendus amor.
Mens pietatis amans & recti conscia, nunquam
Invidia metuit fulmina tritifica.
Quisquis amat CHRISTUM, Satanz Mundique furores
Non curat; JOVE tegmine tutus erit.
Absit ab Aquisdum versutus fucus Alumnis:
Queritur in doctis Candor & alma Fides.

Candi-

Candidus ex animo es, NEHRINGI Sympatriota!
 Fata Tibi currant candidiora precor;
 Scilicet ut multis possis prodesse, Tibique
 Arte tuâ dignum conciliare decus.
 Quid referam? Tuus hoc Te perspectissimus ævo
 Candor in obscuro non finet esse loco.
 Namque recens liquidas profers in luminis auras
 Et pulcrum tantis nitibus edis opus,
 Quod studiumque fidemque sacris probet undique Musis,
 Et Te sperato laudis honore beet.
 Nec te poeniteat tendentis ad æthera cœpti
 Jure places *Doctus* carus itemque *Vir*.
 Non hæc Calliope, non hæc dictavit Apollo
 Carmina, cui verâ liberiore fluunt
 Dufni tamen ista probas, *ingros* vel *Zoilus* *angdes*
Rodas vel rabido me quoque dente premat.
 Non possum (fateor) cunctis *placuisse*, nec unquam
 Curâ mihi cunctis *posse placere*, fuit.
 Si juvat alterius quenquam *rosisse* labores,
 Hic quoque quod *rodas*, invidè Lector, habes.
 Non modò summa petit *Livor*, sed lædit & *ima*,
 Atque ubicunque potest *dente nocere*, nocet.

Suo Amico sincerissimo & φιλοτιμοτάτω dilecto Dno. NEHRINGIO scilicet his philicis τακμήσιον ἀσπλάμαται

Theodoricus ~~Meebach~~ Ernstrodâ Gothanus.

In bellô ferrum fulvo præponitur auro;
 In vitâ Musis primus habetur honos.
 Conscius en! horum, spernis, Patruelis amandæ,
 Aurum, Martis opus; Piëridesque colis.
 Non Te quod labor à studiis deterreat ullus,
 Laudo, placet nifus, perge brabea ferest.
 Perge, secundabit primos fortuna labores.
 Hocceque quò fiat, pectore & ore precor.

Hæc Amico ac Patrueli suo dilecto suppliciter voluit

Joachimus Nehringius, Flaynensis.

F I N I S.